

**ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
ANABİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KADINA İLİŞKİN
“NAMUS” ALGISI**

Doktora Tezi

Hazırlayan
Rahim DADASHZADEH

Danışman
Doç Dr. Hatice KUMCAĞIZ

Samsun, 2016

**ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
ANABİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KADINA İLİŞKİN
“NAMUS” ALGISI**

Doktora Tezi

Hazırlayan
Rahim DADASHZADEH

Danışman
Doç Dr. Hatice KUMCAĞIZ

Samsun, 2016

TEZ KABUL VE ONAYI

Rahim DADASHZADEH tarafından hazırlanan “Üniversite Öğrencilerinin Kadına İlişkin ‘Namus’ Algısı “ başlıklı bu çalışma, 02/12/2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan:Prof.Dr.Kurtman ERSANLI

.....

Üye : Prof.Dr.Enver SARI

.....

Üye:Doç.Dr. Hatice KUMCAĞIZ

.....

Üye:Yrd.Doç.Dr. Yaşar BARUT

.....

Üye: Yrd.Doç.Dr. Abdullah Nuri DİCLE

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

_ / _ / _

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Doktora tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

02/12/2016.

Rahim DADASHZADEH

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KADINA İLİŞKİN ‘NAMUS’ ALGISI

Rahim DADASHZADEH

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Doktora, Aralık/2016

Danışman: Doç.Dr. Hatice KUMCAĞIZ

Namus kavramı sözcük anlamı olarak; töre, gelenek, kural, dürüstlük şeklinde tanımlandığı gibi Türkiye gibi birçok ülkelerde de kadının bedenini koruması olarak da ifade edilmektedir. Ataerkil toplumlarda kadın evleninceye kadar baba veya ailenin diğer erkekleri tarafından, evlendikten sonra ise eşi tarafından denetim altında tutulmaktadır. Bu durum ise kadının hayatının sınırlandırılmasına neden olmaktadır.

Bu nedenledir ki geleceğimizin şekillenmesine önemli bir yere sahip olan üniversite öğrencilerinin namusa ilişkin algılarının belirlenmesinin anlamlı olacağı düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle üniversite öğrencilerinin kadına ilişkin “namus” algısını çeşitli faktörlere göre incelenmek istenmiştir.

Bu amaçla Orta Karadeniz Bölgesinde bulunan bir devlet üniversitesinin çeşitli fakültelerinde lisans öğrenimine devam eden 2924 öğrenciye Gürsoy ve Arslan (2011) tarafından geliştirilen Kadına İlişkin “Namus” Anlayışı Tutum Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde normal dağılıma uygunluk testi yapılmıştır ($p < .05$). Verilerin dağılımı normal olmadığından araştırmanın denencelerini test etmede parametrik olmayan yöntemlerden Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testlerinden faydalanılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin kadına ilişkin namus anlayışı tutumlarının öğrencilerin cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyoekonomik düzey ve öğrenim gördükleri bölüme göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Üniversite öğrencileri, namus, namus algılanışı, kadına ilişkin namus algısı.

ABSTRACT
A STUDY ON THE PERCEPTION OF UNIVERSITY STUDENTS OF WOMEN'S
HONOR

Ondokuz Mayıs University, Institute of Educational Science

Guidance and Psychological Counseling, Ph.D., December/2016

Supervisor: Associate Prof., Hatice KUMCAĞIZ

Honor is literally defined as customs, traditions, rules, and honestly. Nevertheless, in many countries including Turkey, honor implies to the self-protection of women of their own body. In patriarchal societies before marriage women are controlled by their father and brothers and after marriage women will be controlled by their husbands. This limits the freedom of women in the context of society.

As such, it seems to be important to identify the attitudes of university student, as the future makers of this society, regarding "honor" concept. According to this aim, we study the attitudes of university students' perception toward women's honor based on various factors.

We sampled 2924 of bachelor students who were studying in different faculties of a large public university located in the central Black Sea region of Turkey. Participants completed "Scale for Attitudes on perception to Women's Honor" developed by Gursoy and Arslan (2011), and a demographic information questionnaire developed by researcher. Conformity test revealed that the research variables do not follow a normal distribution ($p < .05$). As such, nonparametric tests such as, Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis tests, were used. The results showed that the attitudes of university student's perception to "honor" regarding women significantly varies according to gender, grade level, socio-economic status and their field of study.

Key Words: University students, Honor, Honor perception, Honor perception in relation to women.

ÖNSÖZ

Ataerkil toplumlarda namus kavramı kadının bedeni ile ilişkilendirilmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde kadın ve erkek rolleri ve davranış şekilleri, olayları algılayış ve yorumlayış şekilleri içinde yetiştikleri kültür içerisinde şekillenmektedir. Bunun sonucunda da kadının ve erkeğin çevrelerindeki olayları algılayış biçiminde de ayrıcalıklar meydana gelmektedir.

Sözlükteki anlamı, ahlak, şeref, değerlere sıkı sıkıya bağlı kalmak olarak tanımlanan namus kavramı daha kapsamlı olarak da dürüst insan ilişkileri, yalan söylenilmemesi, insani değerlere saygılı davranma gibi kavramlarla da açıklanmaktadır. Bunun yanı sıra birçok toplumda kadın evleninceye kadar evinde babasının ve erkek kardeşlerinin evlendikten sonra ise eşinin sorumluluğu altında şeklinde kabul edilmektedir. Türkiye’de genel olarak bu şekilde bir anlayış kabul edilmektedir. Bu anlayışa göre erkek kadının eğitimi, çalışması, giyimi ve davranışlarına ilişkin kısıtlamalar getirebilme hakkına sahip olmaktadır. Bu yaygın anlayış riayet etmeyen kadınlar şiddet ve hatta töre cinayetlerine maruz kalarak cezalandırılmaktadır. Bu eylemler incelendiğinde, arkasında kültürel faktörlerin ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığının yattığı görülmektedir. Kadına ilişkin algılamaların toplumun kültürel yapısıyla doğrudan ilgili olduğu bilinmektedir. Kültürel yapının değişimi bir toplumun gelişmişliğine, bir toplumun gelişmişlik düzeyi o toplumun kültürel yapısının olumlu yönde değişimine etkide bulunmaktadır. Ayrıca kültürel değişimin temel dinamiklerinden biri hiç kuşkusuz gençlik özellikle de üniversite gençliğidir. Üniversite gençliğinin geleceğin karar vericileri ve eğitimcileri olacakları düşüncesinden yola çıkarak bu çalışmada üniversite öğrencilerinin kadına ilişkin “namus” algılarının ne durumda olduğu ve namus algılarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda bu çalışmanın alanyazına katkı sağlayacağı ve ilgili araştırmalara yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın yapılabilmesinde verdikleri destekten dolayı *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) (PYO.EGF. 1904.15.024.[D6]) Komisyonuna* teşekkür ediyorum. Ayrıca bu süreçte her zaman önerileri ile bilgilerinden faydalandığım ve yoluma ışık tutan değerli hocam Sayın Prof.Dr. Kurtman ERSANLI’ya, bilgi ve deneyimlerini benden esirgemeyen değerli hocam Prof.Dr. İlknur AYDIN AVCI’ya, hem iyimserliği hem de bilgi ve deneyimleri ile tezimin her aşamasında bana gerekli desteği vererek yardımcı olan tez danışman hocam Doç.Dr. Hatice KUMCAĞIZ’a, bölümdeki tüm

hocalarıma, aileme ve çalışmaya katılan öğrenci arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Rahim DADASHZADEH

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	IV
TABLolarIN LİSTESİ.....	VI
KISALTMALAR.....	VI
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş.....	1
1.Problem Cümlesi.....	6
1.1.Alt Problemler.....	6
1.2.Denenceler.....	6
1.3.Araştırmanın Önemi.....	7
1.4.Sayıtlar.....	8
1.5.Kapsam ve Sınırlılıklar.....	8
1.6.Tanımlar.....	8
İKİNCİ BÖLÜM II.....	9
2.İlgili Yayın ve Araştırmalar.....	9
2.Kuramsal Açıklamalar ve İlgili Yayınlar.....	10
2.1. Namus Kavramı.....	10
2.1.1.Namus ve Cinsiyet.....	13
2.1.2. İslami Kaynaklarda Namus Kavramı.....	13
2.1.3. Namus ve Kadın Erkek Eşitsizliği.....	14
2.2.Günümüz Türkiye’inde Namus Kavramı.....	17
2.3.Konuyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	21
2.4.Konuyla İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	29
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	31
3.Yöntem.....	31

3.1.Araştırmanın Modeli.....	31
3.2. Evren ve Örneklem.....	31
3.3. Veri Toplama Araçları.....	31
3.3.1.Kadına İlişkin “Namus” Anlayışı Tutum Ölçeği(KİNATÖ).....	32
3.3.2. Kişisel Bilgi Formu.....	33
3.4. Verilerin Toplanması.....	33
3.5. Verilerin Analizi.....	33
3.6. Normallik Testi.....	34
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	36
4.Bulgular.....	36
4.1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Kadına İlişkin Namus Anlayışı Algıları...	37
4.2. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Kadına İlişkin Namus Anlayışı Algıları.....	39
4.3. Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Kadına İlişkin Namus Anlayışı Algıları.....	40
4.4. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölüme Göre Kadına İlişkin Namus Anlayışı Algıları.....	42
BEŞİNCİ BÖLÜM	43
5. Tartışma ve Yorum	43
ALTINCI BÖLÜM	51
Sonuç ve Öneriler.....	51
KAYNAKÇA.....	53
EKLER.....	58
Ek- 1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	58
Ek-2. KADINA İLİŞKİN “NAMUS” ANLAYIŞI TUTUM ÖLÇEĞİ.....	59
ÖZGEÇMİŞ.....	61

TABLULARIN LİSTESİ

Tablo 1. Verilerin Minimum, Maksimum, Ortalama, Standart Hata Değerleri ve Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	34
Tablo 2. Verilerin Kolmogorov-Smirnov Test Değerleri	34
Tablo 3. Örneklemin Demografik Özellikleri	36
Tablo 4. Öğrencilerin KİNATÖ puan ortalamaları ile KİNATÖ'nin alt boyutları puan ortalamalarının cinsiyete göre Mann-Whitney U Testi analizi	37
Tablo 5. Öğrencilerin KİNATÖ puan ortalamaları ile KİNATÖ'nin alt boyutları puan ortalamalarının cinsiyete göre sınıf düzeyine göre Kruskal-Wallis analizi tablosu	38
Tablo 6. Öğrencilerin KİNATÖ puan ortalamaları ile KİNATÖ'nin alt boyutları puan ortalamalarının sosyo ekonomik düzeye göre Kruskal-Wallis analizi tablosu	40
Tablo 7. Öğrencilerin KİNATÖ puan ortalamaları ile KİNATÖ'nin alt boyutları puan ortalamalarının öğrenim gördükleri bölüme göre Kruskal-Wallis analizi tablosu	41

KISALTMALAR

KİNAÖ: Kadına İlişkin “Namus” Anlayışı Tutum Ölçeği

SPSS.: Statistical Package for the Social Sciences

Ve diğ.: ve diğerleri

Akt. : Aktaran

Vb. : ve benzeri

BÖLÜM I

Tezin bu bölümünde problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, denenceler, sayıtlılar, sınırlılıklar, araştırmanın önemi ve tanımlar yer almaktadır.

1.GİRİŞ

Töre, gelenek, kültür gibi yönlerden “namus” olarak değerlendirilen “şeye” karşı işlenen suçların bir kısmının, suçlunun öldürülmesi ile sonuçlanması bu olayın faillerinin ve sosyo-kültürel çevrenin namus algısı üzerinde düşünülmesini zorunlu kılmaktadır. Namus nedir, nasıl kirlenir, ne şekilde temizlenir şeklinde ifadelere yanıt vermek gerekmektedir (Öztürk ve Demirdağ, 2013:118).

Türkiye’de birçok kadının yaşamını ve yaşam biçimini etkileyen, ölüme neden olabilen önemli bir kavram olan namus (Yazıcı, İzgi Topalak, 2014: 275) farklı biçimlerle tanımlanmaktadır. “Namus”, herkesin ve her toplumun kendine göre yorumladığı, bazı değerler yüklediği, sonuçlar bağladığı soyut bir kavramdır. “Namus” kavramının dilimize Arapça veya Farsçadan girdiği düşünülmektedir. Araplar ve Farmlar da eski Yunanlılardan almıştır. Kelimenin kökeni, “nomos”dan gelir. “Nomos”, “iktidar, yasa, töre, kural” anlamındadır. “Nomos”un da kökü “nema”dan gelir. ”Nema” ise, “bir erkeğin sahip olduğu otlak alan ve otlak alanın üstünde otlayan hayvanlar” manasındadır. Dolayısıyla “namus” kelimesinin kökünde “kural, kanun” ve “sahiplenmek” vardır. Kelime anlamı olarak “1- Kanun nizam. 2- Ar, edep, ırz. 3- Temizlik, doğruluk” anlamlarını taşıdığı söylenebilir (Altunel, 2012: 215; Nişanyan, 2011).

Namus olgusunu tanımlamaya yönelik iki yaklaşımın ağırlıklı olduğu ve öncelikle olaya ahlaki açıdan yaklaşıldığı görülmektedir. Namus, “onur”, “dürüstlük, “şeref” ve “ahlak” gibi kavramlarla ifade edildiği (Tezcan, 2003:1, Gezik, 2003: 32) gibi evrensel ahlâka uygun olarak lekesiz ve şerefli bir hayat sürdürmeye, insanlık haysiyetini zedeleyecek her türlü davranıştan uzak durmaya yönelten ahlâkî ilkeler bütünü şeklinde de tanımlanmaktadır (Hökelekli, 2011). Namus, TDK’ya göre toplum içerisinde ahlak kurallarına karşı beslenen bağlılık ve dürüstlük, doğruluk olarak tanımlanırken (TDK, 2011). Gelişmiş ülkelerde kadın

ve erkekler için doğruluk, dürüstlük, ahlaklı olma gibi olumlu davranışlar da ifade edilmektedir (Sakallı-Uğurlu, Akbaş, 2013: 26).

Ahlâkî bir kavram ve insanî bir değer olarak namus, dilimizde daha çok aile şerefi ve saygınlığı çerçevesinde kullanılmaktadır. Buna göre, aile mahremiyeti ve değerlerini koruma, saygı gösterme; evlilik dışı cinsî münasebetlerden uzak durma, ahlâkî dürüstlük ve ilkelilik gibi mânâlar ihtiva etmektedir. Temel İslâmî kaynaklarda ve İslâm ahlâkını konu edinen eserlerde bu anlamda iffet, ırz, edeb, hayâ gibi kavramlarla yakın ilişkisi olduğu görülmektedir (Hökelekli 2011: 12).

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde namus kavramı kadın ve erkek yönünden farklı şekilde belirtilmektedir. Namus kavramı erkek için dürüst, güvenilir olmak ve ailesini korumak olarak, kadın için ise cinselliğini muhafaza etmek şeklinde içselleştirilmektedir. Benzer şekilde kadın namusunu koruması bakireliği ile eşleştirilmekte ve kadının bakireliğini koruması, diğer bir ifade ile namusunu koruması için kadının özgürlüğünü sınırlandırılması gerektiği belirtilmektedir (Işık ve Sakallı-Uğurlu, 2009: 17). Görüldüğü gibi namus olgusu bir taraftan dürüstlük, doğruluk olarak tanımlanırken, ikinci bir yaklaşımda ise dişilik, cinsellik, kadın bedeni şeklinde ifade edilmektedir (Kardam, 2002:4). Yine benzer şekilde “kadın erkeğin namusudur” biçiminde de düşünülmektedir. Bunun sonucunda ise kadınlar yaşamlarının sınırlanmasına, toplumun kendilerinden beklediği gibi davranmaya yaşamaya, karşı çıktıklarında ise çeşitli yöntemlerle cezalandırılmaya, insan hakları ihlaline, şiddet gibi olumsuzluklara mahkûm edilmektedir (Yazıcı, İzgi Topalak, 2014:276).

Namus; hangi davranışların doğru, hangilerinin yanlış olduğu göstererek yaşamın birçok alanını düzenleme iddiasında iken; zaman içinde yaşanan kültür, tek tanrılı dinler ve ataerkil düzenin etkisi ile erkeğin kadın bedeni üzerinden tanımladığı bir olgu olarak algılanmaya başlanmıştır. Örnek olarak evlenmeden erkeklerle cinsel bir birliktelik yaşayan kadın namussuz addedilir ve çoğu zaman ağır müeyyidelerle karşı karşıya gelir (Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi, 2008: 17). Cinsellik insanlık tarihi boyunca bir çok yargı ve tutumlarla karşı karşıya kalmış bir konudur. Bu konuda toplumlar başka hiçbir konuda olmadığı kadar kurallar üremişler ve bu kuralları korumak için de baskı unsuru oluşturmuşlardır (Sakallı, Karakurt ve Uğurlu, 2001: 19).

Türkiye’de “namus” denilince çoğu insanın kafasında “KADIN” imgesi belirlenmektedir. Erkeklerin büyük bir bölümü “Namus nedir?” sorusuna “karım, bacım, annem, kızım” şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. Ancak, “KADIN NİÇİN NAMUSTUR?” sorusuna cevap veremedikleri belirlenmiştir. “Namus”, özellikle kırsal

kesimlerde eğitim seviyesi düşük, aşiret ve akrabalık ilişkileri güçlü olduğu çevrelerde birçok insanın uğruna ölebileceği veya öldürebileceği yaşamın anlamı ve amacı olarak algılanmaktadır. Diğer taraftan ise hemen hemen tüm şehirlerde “kadın, kadın bedeni, bakirelik, kadın cinselliği ve kadının kontrol edilmesi” en güçlü eğilim olarak ele alınması yönündedir (Altunel, 2012: 215). Bilindiği gibi geleneksel yönlendirmelerle kadının cinselliğini kontrol altında tutmayı kendilerine verilmiş bir görev gibi içselleştiren erkekler namus kavramı ve namusun kontrol edilmesi gerektiği fikrinden yoğun olarak etkilenmektedirler. Ancak, bu erkeklerden özellikle genç olanlar kent merkezinin olanakları ile kendi yaşamları arasındaki çelişkilerin farkındadırlar. Diğer yandan kız kardeşlerinin, eşlerinin, kentteki kadınlar gibi okuyup çalıştığı, başka erkeklerle bir arada olduğu koşulları, hele onlardan birisi ile ilişki kurabilecekleri de düşünülmekte ve bu durum onları kaygılandırmaktadır (Kardam, 2002:9).

Türkiye’de kadınlar, “ailenin namusu” olarak belirtilmekte ve erkekler tarafından ailenin “şerefi” için denetlenmektedir. Bu denetim cinsiyet eşitsizliğinin kaynağı olarak ortaya çıkmaktadır. Namus olgusu kapsamında eğitimden iş hayatına kadar birçok alanda kadın sınırlanmaktadır. Hatta “namus” adı altında kadının hayatı sonlandırılmaktadır (Yıldız, 2009:6). Diğer taraftan ise yapılan bir çalışmada kadınların, kadının bekâretinin veya namusunun cinsellik yaşayıp yaşamamasına bağlı olmadığı belirtilerek kadın cinselliği üzerindeki geleneksel görüşlere karşı çıkıldığı saptanmıştır. Bu çalışmada kadının namuslu olmasının bakire olup olmamasıyla ilgisi olmadığı dolayısıyla da cinsellik yaşamış bir kadının namussuz olarak görülmesi “saçma “ ve “haksızlık” olarak görüldüğü belirtilmektedir (Ellialtı, 2012: 389).

Toplumun en küçük birimi olan ailede ataerkil yapı çerçevesinde aile içinde iktidar olan kişi erkektir. Erkek, evini geçindirmekle yükümlüdür ve herkes onun belirlediği kurallara uymak durumundadır (Engels, 2010;s.32; Bilge, 2002:28). Ataerkil toplumlarda soy bağının kadın üzerinde şiddete dönüşmesi ve özellikle kadının namusunun akraba erkekler tarafından korunması algısı, aile yapılarında içselleşmiş bir durumdur (Yalçın-Heckman, 2002; 294; Vargün, 2007:63). Türk toplumunda erkekler kendisini ailede gücün ve iktidarın sahibi olarak görmektedirler. Kadınlar ise çoğunlukla bu güç ilişkisini kabul etmektedirler (Yılmaz ve diğ., 2009: 788).

Yapılan araştırmalar; Türkiye’de sadece belli bir coğrafi bölgenin sorunu gibi kabul edilen töre ve namus cinayetlerinin, aslında tüm ülkenin sorunu olduğunu göstermektedir. Sorunu belli bir bölgeye atfederek önemini görmezden gelmeye çalışmak, tozları yatağın

altına süpürerek evin temizlendiğini düşünmek kadar saçma ve tehlikeli bir anlayıştır. Çözümünü amaçladığımız tüm sorunlarda olduğu gibi, namus cinayetleri konusunda da, öncelikle durumun doğru nitelenmesi zorunluluğu vardır. Töre ve namus cinayetleri, tek başlarına bağımsız bir sorun olarak değerlendirilerek çözüm bulunabilecek bir konu değildir. Töre ve namus cinayetlerinin; öncelikle kadın sorununun bir sonucu olduğunun, dolayısıyla kadın sorunu kadar eski ve köklü olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Ancak kadın sorunun çözülebildiği bir dünyada, töre ve namus cinayetleri olmayacaktır. Kökten bir dönüşüm olmadan, semptomatik olarak uygulanan çarelerle, kısa bir süre sorunun üstü örtülebilir; ancak sorun, her an patlamaya hazır bir volkan gibi varlığını devam ettirir ve belki cinayet olarak görülmez, ama farklılaşmış şiddet biçimleriyle kendi varlığını sürdürmektedir (Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi, 2008:18).

İnsanların içinde buldukları kültürel değişimin beraberinde sürekli değişen ve dönüşen dünyada namusa ilişkin değer ve normlar ve buna bağlı olarak tutum ve davranışların değişmekte olduğu görülmektedir (Kalav, 2012:153; Miakhel, 2009:8). Genel olarak toplumsal değişimle birlikte ahlak olarak kabul edilen ve günümüze kadar toplum düzenini sağlamak, bireylerin hayatını ve davranışını düzenleme sürecini içeren namus kavramı, toprak ve mülkiyet kelimeleri ile kadın bedenini işaret edecek şekilde sürekli olarak değişime ve dönüşüme uğramıştır (Kalav, 2012:151). Bu değişimin sonucu olarak da kadın “evin malı” olarak imgelenmiştir. Bu bağlamda ise “evin malı” olarak imgelenen kadının tıpkı toprak gibi yabancılardan korunması gereklidir düşüncesi kabul görmüştür. Bu düzenekte kadına ve toprağa sahip çıkması gereken, ahlakı düzeni sağlamakla görevli olan akrabalar, özellikle de erkeklerdir şeklinde bir düşünce benimsenmiştir (Tahincioğlu, 2011:33).

Kadın nüfusunun dünya nüfusunun aşağı yukarı yarısını oluşturmasına karşın, kadınlar erkeklere kıyasla sosyal haklar açısından daima geride kalmışlardır, çünkü genellikle köle ya da erkeğin malı olarak addedilmiştir (Tuncer, 2013) . Zamanla kadının evdeki durumu yaşatma ve öldürme hakkı tanınan bir erkeğin otoritesi altında, erkeğin çocuklarını doğuran ve besleyen “evcil köle” haline geldi (Engels, 2010:131).

Geniş anlamda namus, korunması ve uyulması gerekli bütün ahlâkî kural ve değerlere uymadaki dürüstlük, şerefli ve lekesiz bir hayat yaşama yönündeki mânevî güç ve değer olarak kabul edilmektedir. İnsan ahlâkî ve medenî olgunluğu ancak namuslu bir hayat yaşayarak ulaşabilir. Görüldüğü üzere namus kavramı, tarihin her döneminde bütün toplumlarda önemini ve etkisini sürdürmüştür. Toplumları oluşturan insanların namus

anlayışının şekillenmesine dinin olduğu kadar insanların geleneklerinin de önemli rolü bulunmaktadır (Hökelekli, 2011:11).

Geleneklerini insanlar uzun zaman içinde kazanmaktadırlar ve değişimleri de zor olmaktadır. Gelenekler nesilden nesile geçerek yaşatılması yönünde çaba gösterilmektedir (Dikici, 2001:252. Bu süreçte kaçınılması mümkün olmayan birçok köklü değişimler insanların hayatlarını olumsuz etkilemektedir. Her toplum koşulları içerisinde değişimin yarattığı olumsuzluklarla başetmek ve değişimi kontrol etmek her zaman kolay olmamaktadır (Dinçer, 2003:102) .

Bununla birlikte çağımızın insanı nasıl öğrenebileceğini bilen, hiçbir anlamda mutlak doğrunun olamayacağını kabul eden şüpheli, eleştirel bir yapıya sahip, kimseye önyargılı davranmayan, mutlak şekilde üreten ve üretirken doğru olanı da araştırıp yapabilen, ürettiklerine yaratıcılığını kullanarak kendinden değerler katabilen insanı her zaman amaç olarak gören, doğal ve toplumsal olaylara karşı son derece duyarlı, kendisiyle barışık bir yapıya sahiptir. İnsanın bu şekilde özelliklere sahip olmasında aldığı eğitimin önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bilindiği gibi eğitim; toplumsal, siyasal, ekonomik vb. çok yönleri olan bir girişim olarak kabul edilmektedir (Dinçer, 2003:105) .

Buraya kadar yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere günümüze kadar yaşanan kültürel değişim ile birlikte değişime uğrayan namus kavramını algılayış şekli ve namus adına işlenen cinayetler dikkati çekmektedir. Her toplumu oluşturan kültürel öğeler nesilden nesile aktarılmaktadır. Kültürel öğelerin değişime uğrayarak aktarımında eğitimin oldukça önemli bir yeri bulunduğu söylenebilir (Yazıcı ve İzgi - Topalak, 2014: 276).

Bu bağlamda, “namus“ kavramı özellikle “kadın namusu” konusunda toplumun önemli bir kesimini oluşturan ve toplumumuzun şekillenmesinde önemli bir konuma sahip olduğu düşünülen üniversite öğrencilerinin düşüncelerine başvurmanın anlamlı olacağı varsayılmaktadır. Bilinmektedir ki toplumun bilinçlenmesi için her kesime görevler düşmektedir. Bunun için eğitim önemli bir basamak oluşturmaktadır. Bu nedenle öncelikle toplum yapısının gelişmesinde etkin görevlere sahip olabilecek olan gençlerin “namus” ve özellikle “kadın namusu” ile ilgili düşüncelerini ortaya koyabilmek ve beraberinde de bilinçlenebilmeleri ve farkındalık yaşamaları için ortam hazırlanmasına öncülük edebilmek son derece önemlidir.

Bu sebeple, geleceğimizin şekillenmesinde önemli bir yere sahip olan gençlerimizin kadına ilişkin namus algılarının ve bu algıları etkileyebileceği düşünülen bazı faktörlerin belirlenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Bilinmektedir ki üniversite gençleri toplumumuzda önemli mevkilere gelerek ülke yönetiminde söz sahibi olacaklardır. Bu nedendir ki gençlerin toplumumuzda önemli bir yere sahip olan kadına ilişkin namus kavramına ilişkin düşüncelerinin değerlendirilmesinin anlamlı olacağı ifade edilebilir.

1.1.Problem Cümlesi

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin kadına ilişkin “namus” algısını bazı faktörlere göre incelemektir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1.2.Alt Problemler

Öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı puan ortalamaları ile kadına ilişkin “namus” anlayışı tutum ölçeğinin alt boyutlarından geleneksel namus anlayışı, eşitlikçi yaklaşım, evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puan ortalamaları;

- a. cinsiyetlerine,
- b. sınıf düzeylerine,
- c. sosyo-ekonomik düzeylerine,
- d. öğrenim gördükleri bölümleri değişkenlerine göre istatistiksel olarak farklılık göstermekte midir?

1.3.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin kadına ilişkin “namus” algısını etkileyen bazı faktörlerin araştırılması amaçlanmaktadır.

1.4.Araştırmanın Önemi

Toplumsal yaşam, ortak alan ve mahrem alan şeklinde ifade edilmeye başlandıktan sonra dönüşüme uğrayarak mahrem alan kadın merkezli alan olarak tanımlanmıştır. Bu dönüşüm sonucunda kadının yaşamı ev içi ile sınırlanmakla kalmamış, aynı zamanda “aile namusu” nu korumakla da sınırlandırılmıştır (Erol, 2008:202).

Kadın cinsiyetine ilişkin eşitsiz yaklaşımların sergilenmesinde öğrenim durumu, gelir, meslek ya da yapılan işin önemli bileşenler arasında olduğu belirtilmektedir (Şimşek, 2011:120). Toplumumuzda dezavantajlı grup olarak görülen kadınlara yönelik olarak

uygulanan “namus” adı altında cinsiyet eşitsizliğinin engellenmesine yönelik algıların herkesin eşit olarak kabul edildiği toplum yapısına uygun olmadığı düşünülmektedir. Kadınlara yönelik algıların değişimine yönelik girişimlerin yapılması ve kadın cinsiyetine ilişkin olumsuz algılar konusunda farkındalık yaratılmasının anlamlı olacağı düşünülmektedir.

Namus cinayetlerinin halen yaşandığı ülkemizde, namuslu yaşamak olarak kadının bedeni üzerinde söz etrafındaki bireylerin söz sahibi olmak istemesi ile eşdeğer kabul edilmektedir. Namus, araştırmaya katılanlar arasındaki farklı algılamalara karşın, yaygın olarak kadın, kadın bedeni, cinselliği ve kadınların kontrol edilebilmesi biçiminde algılanmaktadır.

Gençliğin bir toplumun yapısının değişmesinde ve gelişmesinde rol oynayan en önemli dinamiklerinden biri olarak belirtilmektedir. Özellikle üniversite gençliği geleceğin karar vericileri, eğitimcileri ve yöneticileri olarak toplum kültürünün oluşmasında ve gelişmesinde önemli rol oynayacakları belirtilmektedir (Gürsoy, Arslan-Özkan, 2014:157). Bu nedenle ki toplumun bilinçlenmesi için her kesime görevler düşmektedir. Bunun için eğitim önemli bir aşamasını oluşturmaktadır. Eğitilmiş bireylerin, hizmet verdikleri bireyleri bilinçlendirmeleri ve farkındalık yaşayarak gelişimlerine katkı sağlayabilmeleri bağlamında görevleri yadsınamayacak derecede önemlidir. Bunun için üniversite gençliğine “kadına ilişkin namus” kavramı algısı ile ne durumda olduğunun ve etkileyen faktörler konusunda farkındalık oluşturmaya yönelik olarak düşünülen bu çalışmanın oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, çalışmadan çıkabilecek sonuçların benzer planlanan araştırmalara ışık tutabileceği ifade edilebilir.

1.5.Denenceler

- 1- “Öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı puan ortalamaları ile kadına ilişkin “namus” anlayışı tutum ölçeğinin alt boyutlarından geleneksel namus anlayışı, eşitlikçi yaklaşım, evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puan ortalamaları cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir.
- 2- Öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı puan ortalamaları ile kadına ilişkin “namus” anlayışı tutum ölçeğinin alt boyutlarından geleneksel namus anlayışı, eşitlikçi yaklaşım, evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puan ortalamaları sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir.

- 3- Öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı puan ortalamaları ile kadına ilişkin “namus” anlayışı tutum ölçeğinin alt boyutlarından geleneksel namus anlayışı, eşitlikçi yaklaşım, evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puan ortalamaları sosyo-ekonomik düzeye göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir.
- 4- Öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı puan ortalamaları ile kadına ilişkin “namus” anlayışı tutum ölçeğinin alt boyutlarından geleneksel namus anlayışı, eşitlikçi yaklaşım, evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puan ortalamaları öğrenim gördükleri bölüme göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir.

1.6. Sayıtlar

Veri toplama aracı olarak kullanılan Kadına İlişkin “Namus” Anlayışı Tutum Ölçeği (KİNAÖ) ve Kişisel Bilgi Formu’nda bulunan maddelere her öğrencinin içtenlikle cevap verdikleri kabul edilmiştir

1.7.Araştırmanın Temel Kavramları

Namus : Türk Dil Kurumu'na göre; "Bir toplum içinde ahlak kurallarına karşı beslenen bağlılık" ve "dürüstlük, doğruluk" olarak tanımlanmıştır (TDK,2011).

1.8.Sınırlılıklar:

1. Bu araştırmanın evreni 2015–2016 öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlı fakülte ve yüksekokullara devam eden öğrenciler ile sınırlıdır.
2. Araştırmada kadına ilişkin “namus” algısı, Gürsoy ve Arslan (2011) tarafından geliştirilen Kadına İlişkin “Namus” Anlayışı Tutum Ölçeği'nin ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

Bu bölümde araştırmanın alt yapısını oluşturan namus kavramı ve bu kavrama ilişkin algılarla ilgili kuramsal bilgilere ve bu konuda yurt içi ve yurt dışında yapılmış olan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1 KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ YAYINLAR

Dünya'nın birçok ülkesinde özellikle gelişmiş ülkelerde namus kavramı kadın ve erkekler için doğruluk, dürüstlük, ahlaklı olma gibi olumlu davranışlar olarak ele alınır. Ancak birçok gelişmekte olan ülkelerde özellikle Müslüman toplumlarda olduğu gibi bizim ülkemizde genel olarak "namus" bir ailenin ya da bir bireyin itibarı ile ilintili olarak ahlaki bütünlüğü içerse de ve farklı anlamlar taşıyabilse de erkek ve kadın açısından farklı yorumlanmaktadır. Erkek açısından namus genel olarak dürüstlük, işinde güvenilir olma ve ailesinin şerefini-iffetini koruma anlamında ifade edilirken, kadın için daha çok kadının "cinsel saflığı" şeklinde ifade edilmektedir (Işık ve Sakallı Uğurlu, 2009: 18).

2.1.1 Namus Kavramı

Namus herkesin ve her toplumun kendince yorumladığı, kimi değerler yüklediği, sonuçlar bağladığı bir soyut kavramdır ve bu nedenle kavramın sözcük anlamının geniş olduğu görülmektedir. Türk Dil Kurumu'na göre namus; "Bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere karşı beslenen bağlılık, iffet, dürüstlük, ve doğruluk, ahlak ve onur " olarak tanımlanmıştır(TDK, 2011).

'Namus' kelimesinin kökeni, 'nomos'dan gelmekte ve 'nomos', iktidar, kanun, kural anlamında kullanılmaktadır. Namus kavramının kökenini Antik Yunancaya dayandırdığı, Arapçaya ortaçağda Yunancadan çeviri yoluyla geçtiği kabul edilmektedir. Bu kavramı Arapların ve Farsların eski Yunanlılardan aldığı bilinmektedir. 'Nomos'un da kökü 'nema'dan gelmektedir. 'Nema' ise, 'bir erkeğin sahip olduğu otlak alan ve otlak alanın üstünde otlayan hayvanlar' manasındadır. Dolayısıyla 'namus' kelimesinin kökünde 'kural, kanun' ve 'sahiplenmek' bulunmaktadır (Eyuboğlu, 1991:33; Altunel, 2012 :215).

Diğer taraftan ise birçok insan için namus, her yaştan, her sınıftan ve cinsiyetten insan, evlilik dışı cinsel ilişkinin yasaklanması ve bekâretin korunması şeklinde de tanımlanmaktadır. Bu ifadeye göre son derece soyut bir kavram olan namusun gayet somut bir karşılığı olduğu görülmektedir. Burada namusun bekâretle neredeyse aynı şey olarak görülmesi, bu konudaki değerlerin, algıların ve düşüncelerin, uygulamaların, asıl olarak kadın bedeninin ve cinselliğinin denetlenmesine yönelik olduğu açıkça ortaya konulduğu belirtilmektedir (Aksu ve Üstün, 2005:65).

Yukarıda gelen deyimlere bakıldığında da namus kavramına yüklenen değerlerin büyüklüğünü görmemiz mümkündür.

2.1.2 Namus ve Cinsiyet

Genel olarak toplumsal yapı, insan ilişkilerini kuşatan bütünsel bir sistem görünümü taşısa da bireyin yaşadığı ilişkiler, bu bütünsellik içerisinde kategoriktir. İnsanlar kendilerini sahip olduklarıyla veya olmadıklarıyla herkesten farklı olarak algılar ve bu algılamalar çerçevesinde bir sınıfa koyarlar. Yeri, geldiğinde kendilerini bazen bir Müslüman veya Hıristiyan, bazen Türk veya Alman, bazen öğretmen veya işçi, bazen zengin veya fakir bazen de yaşlı veya genç olarak algılar ve tanıtır. İnsan hayatında belirlenebilecek bir diğer kategori de kadın veya erkek olarak ifade edilmesidir ki, bu bireysel ve toplumsal hayatın temel karakteristik vasıflarını ve dayanaklarını oluşturur. Cinsiyet şeklinde kavramlaştırılan bu olgu, bireye yönelik toplumsal anlamaları, değerleri, rolleri biçimlendiren, özellikleri ve beklentileri ihtiva eden önemli bir sosyal kategoridir (Ersoy, 2009:210-211). Görüldüğü gibi cinsiyet biyolojik olmaktan daha da çok toplumsal ve kültürel anlam taşıyan bir terimdir.

Cinsiyetin biyolojik mi yoksa toplumsal mı olduğu, cinselliğin nasıl algılandığı araştırmacıların ilgi alanına girmiş ve artık cinsel tatmine sadece biyolojik yaklaşımın doğru olmadığı, kadın ve erkeklerin cinselliklerinde toplumsal cinsiyet rollerinin de dikkate alınması gerektiği kabul edilmektedir (İlkkaracan, 2011:16).

Kadın ve erkek arasındaki toplumsal farklar, kadının ve erkeğin biyolojik farklarından bağımsızdır. Toplumsal cinsiyet dediğimiz alan, toplumsal ve kültürel olarak oluşturulmuş kadınlık ve erkeklik kategorilerine işaret etmektedir. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet, kadınlara ve erkeklere atfedilen toplumsal olarak yapılandırılmış rolleri ifade etmektedir. Bireyler dünyaya geldikleri andan itibaren cinsiyetlerine yüklenen değer ve rollere uyum sağlayarak toplumsallaşma sürecine dâhil olmaktadır. Toplumun cinsiyetlere yüklediği

değerler ve anlamlar belli kurumların sosyalleşme alanlarının yardımıyla öğrenilmekte ve bireyler kendilerine yüklenen bu rollerle yaşamın her alanında karşılaşmaktadırlar. Toplumsal cinsiyet, mevcut ataerkil değerlere ait normlar ve biyolojik cinsiyetin vermiş olduğu imkânlarla şekillenmekte, toplumun kadına ve erkeğe biçtiği rol ve değerlerle kendisini yapılandırmaktadır. Kadınlar ve erkekler, iktidar tarafından şekillendirilmiş ve dayatılmış roller oynamakta ve değerleri benimsemektedirler (Başoğlu, 2014:22-26).

Namus, kadın için utanç, erkek için ise şeref değerleri çerçevesinde tanımlanmaktadır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde kadın kendi cinselliğinden duyduğu utançla erkeğin namusunu korumakta, erkek de şerefini korumak için kadının cinsel saflığını ya da kendi namusunu, şiddet başvurarak denetim altına almakla yükümlüdür. Bu şekilde kadın ve erkeğin ilişkileri düzenlenmekte ve beraberinde de toplumun ilişkileri düzenlenmektedir (Tahincioğlu, 2010:132).

Bu bağlamda soy temelli toplumlarda kadının iffeti “aile şerefiyle” iç içe geçen kavramlardır ve bunlar çok önemli kavramlardır. “Onur” ve “utanç”ın çok işlendiği bu tür topluluklarda, onur daha çok erkek tarafından temsil edilirken, daha çok kadınlara ait olan “utanç” erkeklerin onurunu yükseltip alçaltan bir özellik olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla erkekler açısından, kadınların kontrol altında tutulması kendi namuslarının belirlenmesinde çok anlamlıdır. Bu yüzden kadının cinselliğiyle ilişkilendirilen namus genellikle kadın üzerinden benimsenmektedir. Namusa yönelik olarak kabul edilen davranışlar kadının özgürlüğünü daraltarak kadına yönelik ayrımcılığı ve şiddeti besleyen önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır (Ökten, 2009: 307).

Namus kavramı öncelikli olarak cinsiyet üzerinden şekillenmektedir. Namus, kadının kendi bedeni ve cinselliği ile ilgili kararları erkeğin almasını meşru kılan bir olgu olarak tanımlanır. Kadın ve erkek cinsiyetinin namus olgusunda çağrıştırdıkları farklı olmakla birlikte örtüştüğü noktalar da bulunmaktadır. İlk olarak cinsiyet ön plana çıktığında kullanım sıklıkla kadın bedeni üzerinden şekillenmektedir. Erkek kadının bedenini, cinsel ahlakını topluma karşı koruyan, muhafaza eden konumundayken kadın kendi bedenini erkeğine saklamak durumunda, toplumun çizdiği kuralların dışına çıkmamakla görevlendirilmektedir. Bu durumda kadın cinselliği korunan olarak pasif, erkek kadın bedenini koruyan olarak aktif konumdadır. Biyolojik cinsiyetin dışında bir de toplumun kadın ve erkeğe yüklediği roller bulunmaktadır. Yüklenen bu toplumsal cinsiyet rolleri kadının namusu ile erkeğin namusu arasında ayırım oluşturmaktadır. Kişiler cinsiyet rollerine uymayan bir davranış

sergilediklerinde sosyal ve kültürel açıdan birtakım yaptırımlarla karşılaşmaktadırlar. Kültürel norm ve değerlerin oluşmasında erkek egemenliği hâkimdir (Yirmişbeşoğlu, 2007, s.42-44).

Kadınların normal şartlarda evlilik öncesi ilişkiye daha çok karşı olması beklenmektedir. Kadınların erkeklere göre evlilik öncesi cinsel ilişkiye daha olumsuz durmalarını beklemek, evliliğe yönelik toplumumuzun cinsiyetlere çizmiş olduğu normlar, roller ve beklentilerin yanında, kadının “namus”u temsil ettiği inancından kaynaklanmaktadır. Örneğin bir erkeğin karısını aldatması halinde daha az bir çatışma yaşanır ve evlilik müessesisi dağılmazken, kadının aldatmaları namus değerini tahrip ettiği için evliliğin yıkılmasına ve hatta çeşitli şiddet olaylarının meydana gelmesine sebep olabilmektedir. Aynı zamanda erkek için bu tür hususlar toplum içerisinde “elinin kiri, erkeğe yakışır” gibi ifadeler ile sevimli bir kılıfa büründürülmesi, kadını yasaklamalarla sürekli ön plana çıkarılması, onlarda bastırılmış bir haksızlık duygusunun oluşmasına da neden olmaktadır. Bu nedenle kadınlardaki geleneksel norm ve beklentilere karşı, evlilik öncesi cinsel ilişkiye olan tutumlarını, eşitlik isyanı çerçevesindeki itirazları şeklinde de değerlendirmek, daha doğru olmaktadır (Ersoy, 2009:211-212).

2.1.3 İslami Kaynaklarda Namus Kavramı

Arapçada yer alan ve İslam tarihi içindeki gelişimi de ‘kurucu ilke’ anlamına gelen Namus sözcüğü Yunandaki Nomos sözcüğünün dönüşmüş biçimidir. Bu çerçevede namus peygamberlere vahiy yolu ile gelen ve onlar tarafından haber verilen ‘ilahi yasa’ olarak karşımıza çıkmaktadır. ‘İslam Ansiklopedisi’nde namusun “mahrem-i esrar, bir sırda vakıf olan kimse” anlamlarını taşıdığı ve bu anlamlarıyla da Cebrail’i ifade etmek üzere kullanıldığı vurgulanmaktadır. Cebrail’in peygambere vahiy getiren melek olarak Kabul edilmesinden yola çıkarak namusun ‘esrar sahibi’ ya da ‘bir sırda vakıf olan kimse’ anlamlarının da yine ilahi yasa anlamıyla, dolayısıyla kurucu ilke olarak nomosla bağlantılı olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim İslam Ansiklopedisi’nde namusun bu anlamlarının da Yunancadan alındığının sanıldığı belirtilmektedir. İncelenen çeşitli sözlüklerde Arapça namus kelimesinin karşılığı olarak en çok karşılaşılan sözcükler şeriat ve/veya yasadır (Ecevitoglu Akt. Şenel, 2014:32-33).

Kuran’da yer alan ayetlerin hiyerarşik bir anlayışla yorumlanmasının cinsiyet eşitsizliğine neden olduğunu belirtmektedir. İslam dinindeki inançların kadına yönelik şiddeti makul kıldığını ve bu bağlamda kadınların namus cinayetlerine kurban gitmelerinin olası

olduğunu belirtmektedir. İslam dininde, erkeğin kendini kadının hakları ve özgürlükleri üzerinde söz sahibi olarak görmesinin altında, Kuran'da erkeğin kadının koruyucusu, kadının da erkeğe itaat eden olarak tanımlanması yatıyor olabilir (Kur'an-ı Kerim, 2012, Nisa Suresi, 34. Ayet) (Anwar, Akt., Sakallı-Uğurlu ve Akbaş, 2013:81).

İslam dini, erkek ve kadının cinsel ilişkisini kamulaştırmak yerine gizlemeyi desteklemektedir. Kur'an ve hadisler namus adına hiç bir insanın ne öldürülmesine izin vermekte ve ne de bunun için teşvik etmektedir. Aksine temel İslami kaynaklar, yani Kur'an ve peygamber, kendi takipçilerinden hayatlarındaki düzeni korumalarını ve kendilerinin yargıç gibi davranışlardan kaçınmalarını istemektedir (Niaz ve diğ., 2012:181).

Dini anlayışa göre namus, kadının cinsel saflığını koruması, erkeğin ise başkalarının namusuna el uzatmaması ve kendi himayesindeki kadınların namuslarını koruması olarak ifade edilmektedir (Vargün, 2009:12; Tezcan, 2003:22).

2.1.4 Namus ve Kadın Erkek Eşitsizliği

Namus kavramı bireysel ve toplumsal olan her şeyi kuşatarak kadın ve erkek ilişkilerinde 'sorun' meydana getirmekte ve toplumsal rollerin dağılımda eşitsizliğin yaşanmasına neden olmaktadır. Ksenophon, "İlahi gücün kadın doğasını ev içi işleriyle, erkeği ise dışarıdaki işleri yapabilecek şekilde uyarlamıştır" şeklinde belirttiği görülmektedir. Bu şekilde eşlerin evin gereksinimlerini karşılayabilecek bir yapıya sahip oldukları belirtilmektedir (Foucault, Akt. Başoğlu, 2014:17). Bu bağlamda değerlendirildiğinde kadınla erkek arasındaki doğal ve aynı zamanda ilahi bir eşitsizlikten bahsedildiği görülmektedir. Bundan dolayıdır ki nomosu kabul etmemek, bir yandan iktisadi gerekliliklere aykırı davranmak, diğer yandan ise doğal olanın dışına çıkmak, olarak belirtilirken hem de ilahi olanı reddetmek anlamına da gelmektedir. Bu şekilde kadın ve erkek arasındaki mutlak eşitsizlik nomos bağlamında doğal, iktisadi ve ilahi olarak son derece güçlü bir yapıya kavuşmuş olmaktadır (Başoğlu, 2014:18-19).

Namus kavramı öncelikli olarak cinsiyet üzerinden şekillenmektedir. Namus, kadının kendi bedeni ve cinselliği ile ilgili kararları erkeğin almasını meşru kılan bir olgu olarak tanımlanır. Kadın ve erkek cinsiyetinin namus olgusunda çağrıştırdıkları farklı olmakla birlikte örtüştüğü noktalar da bulunmaktadır. İlk olarak cinsiyet ön plana çıktığında kullanım sıklıkla kadın bedeni üzerinden şekillenmektedir. Erkek kadının bedenini, cinsel ahlakını topluma karşı koruyan, muhafaza eden konumundayken kadın kendi bedenini erkeğine

saklamak durumunda, toplumun çizdiği kuralların dışına çıkmamakla görevlendirilmektedir. Bu durumda kadın cinselliği korunan olarak pasif, erkek kadın bedenini koruyan olarak aktif konumdadır (Yirmibeşoğlu, 2003: 23-24). Biyolojik cinsiyetin dışında bir de toplumun kadın ve erkeğe yüklediği roller bulunmaktadır. Yüklenen bu toplumsal cinsiyet rolleri kadının namusu ile erkeğin namusu arasında ayırım oluşturmaktadır. Kişiler cinsiyet rollerine uymayan bir davranış sergilediklerinde sosyal ve kültürel açıdan birtakım yaptırımlarla karşılaşmaktadırlar. Kültürel norm ve değerlerin oluşmasında erkek egemenliği hâkimdir(Şenel, 2014:5-6).

Kadın bedeniyle özdeşleşen namus kavramı, biyo-iktidar aracı olarak bedeni disipline edici bir norm olarak görülmektedir; bu da denetleyenin ve düzenleyenin her gün yeniden yapılandırılması anlamına gelir (Kalav, Akt. Şenel, 2014). Namusun sadece kadın bedenini değil, tüm bireylerin toplumdaki yerlerini, davranışlarını ve arzularını kontrol altına alan bir toplumsal olgu olduğu bilinmektedir(Şenel, 2014:10).

Kadınların eğitimden, çalışmaya, seyahatten sosyalleşmeye kadar uzanan bir takım hakları namus olgusu etrafında örgütlenen cinsel ahlaka ilişkin değerler çerçevesinde ya tamamen gasp edilmekte ya da sınırlandırılmaktadır. Hepsinden önemlisi kadınların yaşamı “namus için” sonlandırılmaktadır (Yıldız, 2009:97).

En yaygın namus anlayışı(kadın bedeni üzerinden olan namus anlayışı), kadınların hayatına sıkı bir kontrol getirerek ve ailedeki erkeklere onları bir mal gibi kullanma hakkını vererek kadınların ezilmesine neden olmuştur. Bunun sonucu olarak kadınlar okula gönderilmiyorlar, erken yaşta evlenmeye zorlanıyorlar (çoğunlukla tanımadıkları erkeklerle ve resmi nikâh olmadan), bazen aileler arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde değişim aracı (berdel) olarak başka bir aileye veriliyorlar ve kocalarının ikinci eşlerini (kuma) kabul etmek zorunda kalmaktadırlar (İnci, 2013: 284).

Kadınların normal şartlarda evlilik öncesi ilişkiye daha çok karşı olması beklenir. Kadınların erkeklere göre evlilik öncesi cinsel ilişkiye daha olumsuz durmalarını beklemek, evliliğe yönelik toplumumuzun cinsiyetlere çizmiş olduğu normlar, roller ve beklentilerin yanında, kadının “namus”u temsil ettiği inancından kaynaklanır. Örneğin bir erkeğin karısını aldatması halinde daha az bir çatışma yaşanır ve evlilik müessesesi dağılmazken, kadının aldatmaları namus değerini tahrip ettiği için evliliğin yıkılmasına ve hatta çeşitli şiddet olaylarının meydana gelmesine sebep olabilmektedir. Aynı zamanda erkek için bu tür

hususlar toplum içerisinde “elinin kiri, erkeğe yakışır” gibi ifadeler ile sevimli bir kılıfa büründürülmesi, kadının yasaklamalarla sürekli ön plana çıkarılması, onlarda bastırılmış bir haksızlık duygusunun oluşmasına da neden olmaktadır (Sakallı, Karakurt ve Uğurlu, 2001; 16-17).

Dünyanın hemen hiçbir ülkesinde kadının yasal durumu erkeğinki ile aynı değildir ve çoğunlukla onu zarara uğratmaktadır. Hakları soyut olarak kabul edilse bile, binlerce yılın alışkanlığı bunların somut alanda dile gelmelerini engellemektedir. Kadınlarla erkekler, iktisadi açıdan, iki ayrı sınıf meydana getirmektedirler; her şey eşit olsa da, erkekler, yarıya yeni katılan kadınlara oranla daha iyi işleri, daha yüksek ücretleri, daha büyük başarı olasılığını ellerinde bulundurmaktadır; sanayi, siyaset vb. alanlarda daha çok sayıda ve en önemli yerler onların elindedir. Bu somut güçlerin dışında, çocuk eğitiminin bir gelenek halinde sürdürdüğü büyüleyici etkiye sahiptirler: şimdiki zaman geçmişi kucaklar, geçmişteyse tarihin tümünü erkekler yazmıştır. Kadınlar onun işlenmesine katıldıkları anda, bu dünya hala erkeklerin malıdır: erkeklerin bundan hiç kuşkusu yoktur, kadınlarınsa pek az vardır (Kahraman ve diğ., 2014:814-815).

2.1.5 Günümüz Türkiye’inde Namus Kavramı

Namusun Türkçedeki anlamının genişliği ve kapsamlılığı aslında kelimenin sert bir çekirdeğinin olmadığını ancak çeşitli çağrışımlara sahip olduğunu göstermektedir. Türkiye’de namus erkek için dürüstlük, kadın için cinsellik anlamına gelmektedir. Böylelikle aile içinde cinselliğinin denetlenmesi gereken kişi kadındır. Kadının namusu denildiğinde bahsedilen çoğu zaman kadının cinsel ahlakı olmaktadır. Erkek ise doğruluk ve dürüstlük gibi erdemlerden oluşan bir namus nitelenmesine sahip olmaktadır. Heteroseksüel bir erkek için sorgulanmayan cinsel ahlak kavramı erkeğin denetimine bırakılmakta ve kadının cinsel ahlakını doğrudan ya da dolaylı olarak konu alan bir yapıda karşımıza çıkmaktadır. Namus kavramının bu şekilde görünür kılınması toplumsal yapıyla ilgilidir (Başoğlu, 2014:27-28).

Günümüz Türkiye’inde namus kavramı hem erkekler hem de kadınlar için kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Bu kavram, bir kişinin, toplum tarafından belirlenmiş olan erillik ve dişilik standartlarına göre yaşama kabiliyetini ifade etmektedir. Kadınların namusu ile erkeklerin namusu arasında toplumsal cinsiyete dayalı bir ayrım söz konusu olmaktadır. Türkiye’deki namussuz erkek demek güvenilirmez ve kendisinin yanı sıra karısının da üzerinde cinsel olarak denetim kurma yönündeki sosyal sorumluluklarını yerine getirmemesi demektir.

Bunun tam aksine kadının namusu yalnızca kadının kendi cinselliğiyle bağlantılı olan bir durumdur. Aslında bu durum her iki cins içinde ahlaki bir durum arz etmektedir. Bu durumda toplumun sosyal dokusuna zarar veren bir sosyal olarak yorumlanabilir (İnci, 2013:285-286).

Namus, Türk toplumunda kadınların ve onların cinselliklerinin üzerinde katı bir kontrolün yeniden üretilmesine imkân verir. Bölgede namus, töre adı altında yasallaştırıldığı için özellikle önemlidir. Dahası, aile, kendi üyelerinin namus kurallarına uygun davranmasını gözetmek zorundadır, zira ihlaller (veya ihlallere ilişkin söylentiler) ailenin tümünün lekelenildiği anlamına gelir. Bu leke bedeli ne olursa olsun temizlenmelidir, bunun yolu gerektiğinde cinayet dahi olabilir (Ertürk, 2007:2).

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere namus Türk toplumunda önem taşıyan bir değerdir ve kadın cinsiyeti üzerinde katı bir denetim kurulmasına hizmet etmektedir. Kadınların namus kurallarına uyması, edepli giyinmekten ve davranmaktan, evlenene dek bekâretini korumaya, çocuk yaşta görücü usulüyle evlendirilmekten, ailesi ya da akrabaları eşliği olmaksızın evden çıkmamaya kadar çeşitlilik gösteren bir dizi kurallar yelpazesine uyması demektir. Diğer bir ifade ele bilinçleri ve bellekleri namus kavramı ile biçimlendirilen erkekler kolayca kıskançlık bahanesiyle kadınların üzerinde baskıyı ve ya kontrolü hatta şiddeti arttırmaktadır (Gültekin, 2013: 1-2).

Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Raporu (2008)'na göre töre ve namus cinayetleri toplumumuzda maalesef halen varlığını korumakta ve ciddi bir toplumsal yara olmaya devam etmektedir. Her yıl yaklaşık 200'ü aşkın insanımız bu cinayetlere kurban gitmektedir. 81 İl İnsan Hakları Kurullarından alınan raporlar dikkate alındığında bu konuda, 2006 yılına göre 2007 yılında töre ve namus cinayetlerinde ciddi bir değişiklik gözlenmektedir. Şöyle ki; 2003 yılında töre ve namus cinayetine kurban gidenlerin sayısı 159 iken 2006 yılında bu sayı 233, 2007 yılında ise 231 olmuştur. Son yılda töre ve namus cinayetlerinden ölenlerin sayısı 1100'ü aşmış durumdadır (Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, 2008:2).

Kadın ve erkek arasındaki toplumsal farklar, kadının ve erkeğin biyolojik farklarından bağımsızdır. Toplumsal cinsiyet dediğimiz alan, toplumsal ve kültürel olarak oluşturulmuş kadınlık ve erkeklik kategorilerine işaret etmektedir. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet, kadınlara ve erkeklere atfedilen toplumsal olarak yapılandırılmış rolleri ifade etmektedir. Bireyler dünyaya geldikleri andan itibaren cinsiyetlerine yüklenen değer ve rollere uyum sağlayarak toplumsallaşma sürecine dâhil olmaktadır. Toplumun cinsiyetlere yüklediği değerler ve anlamlar belli kurumların sosyalleşme alanlarının yardımıyla öğrenilmekte ve bireyler kendilerine yüklenen bu rollerle yaşamın her alanında karşılaşmaktadırlar. Toplumsal cinsiyet, mevcut ataerkil değerlere ait normlar ve biyolojik cinsiyetin vermiş olduğu imkânlarla şekillenmekte, toplumun kadına ve erkeğe biçtiği rol ve değerlerle kendisini yapılandırmaktadır. Kadınlar ve erkekler, iktidar tarafından şekillendirilmiş ve dayatılmış roller oynamakta ve değerleri benimsemektedirler (Başoğlu, 2014:28-29).

Namus, sosyal düzenin sürmesini ve hem bireysel hem de toplumsal ilişkilerin kontrolünü sağlamaktadır. Namus kavramı, bir taraftan cinsiyetin sınırını belirlerken diğer taraftan ise iktidarın yasaklarıyla ilgili bilgiler vermektedir. Bunun beraberinde ise erkeklerin geleneksel iktidarlarını korumaya çalışırken kadınların da bu geleneksel kalıbı kırmaya çalışması modernleşme çabası görünmekte ve bir tür çatışmayı da beraberinde getirmektedir (Şenel, 2014:11).

Bu açıklamalardan yola çıkılarak genel olarak, “namus” ailenin ya da bireyin sosyal itibarı ile ilişkilendirilmektedir (Sever ve Yurdakul, 2001:965). Buna karşın Türkiye’de “namus” kavramı cinsel saflık ile eş değer kabul edilmektedir (Tezcan, 1999:21).

Kadının cinselliği olarak sadece cinsel birleşme değil kadının giyiniş tarzı, karşı cinsle el ele tutuşması, radyodan bir erkek için şarkı istemesi, öpüşme ve flört etme gibi çeşitli davranışları içermektedir (Arın, 2001:822). Bu bakımdandır ki kadın, cinsel davranışlarını kontrol ederken sadece kendi namusunu değil ailesinin namusu ve şerefi hakkında da topluma bilgi vermektedir. Başka bir ifade ile bir ailenin ya da erkeğin namusu aile içindeki kadınların cinsel içerikli davranışları oldukça ilişkili olarak algılanmaktadır. Bu durumda bir kadın kendi namusunu korurken ailesinin namusuna da söz getirmemek için çabalamaktadır. Kısacası, namus kavramı kadın cinselliğinin kontrol altında tutulmaya çalışılarak anlamlandırılmaktadır (Yazıcı ve İzgi-Topalak, 2014:280).

Bir toplumdaki, bölgedeki ya da gruptaki töre veya namus anlayışı diğer toplumdaki töre ve namus anlayışına benzer olmayabilir. Çünkü töre ve namus anlayışının yaşanılan bölgeye ve kültüre göre değişim gösterdiği bilinmektedir. Kùltürler arası çeşitlilik, anlayış ve davranış; töre ve namus anlayışını ayrıca da cinayete sebep olan gerekçeleri farklılaştırmaktadır. Dünya'nın pek çok ülkesinde töre ve namus cinayetleri işlenmekte olup bunlar, "aşk cinayeti", "namus cinayeti", "tutku cinayeti", "ihtiras cinayeti" olarak adlandırılmaktadır. Ancak sonuç değişmemektedir. Ölüm korkusu ve çaresizlik, beklenen bir son olarak karşımıza çıkmaktadır (MEB, 2008).

Son yıllarda namus konusuna odaklanan bazı sosyal psikologlar, namus kavramının farklı kriterler kullanılarak farklı anlamlar içerebileceğini öne sürmüşlerdir (Kim, Cohen ve Au, 2010: 905; Leung ve Cohen, 2011:506). Bu kriterler kullanılarak görünür imaj, onur ve namus kültürleri arasındaki farkların daha net anlaşılabilirliği ifade edilmektedir (Sakallı-Uğurlu ve Akbaş, 2013:77).

Onur kültüründe her bir insanın doğumla beraber sahip olduğu içsel bir değerliliği olduğu belirtilmektedir. Onur, içsel standartlar ve ahlaki duruş ile ilgilidir. Onur kültürleri benliği bilmeye önem verirler. Bireyin kendi davranışlarından dolayı suçluluk duyması, benlik kontrolü ve etkili hukuk sistemi iyi davranışları garantiler. Onur kültürü olarak Amerika ve Batı ülkeleri ele alınmaktadır. Bu kültürlerde namusu kadın bedeni ve cinselliği üzerinden tanımlama oranı daha düşüktür (Leung ve Cohen, 2011:509).

Görünür imaj kültürleri ise benliği dışarıdan tanımlamaya öncelik verir. Görünür imaj diğer insanların bireyde ne gördüğü olarak tanımlanabilir. Bireyin toplum içindeki konumuna çok önem verilir. Hiyerarşi, uyum ve tevazu bu tür kültürleri açıklayan üç ana değişkendir. Asya ülkeleri ve Asyalı Amerikalılar görünür imaj kültürüne örnek verilmektedir (Kim, Cohen ve Au, 2010: 907).

Namus kültürü, bireyin kendisinin ve diğerlerinin gözünde değeri olarak tanımlanmaktadır. Namus diğerlerinin değerlendirmesiyle önem kazanır. Bu özelliği ile görünür imaj kültürüne benzer, ancak görünür imaj kültüründe uyum önemli iken namus kültürü benzer statüdeki bireylerin statü yarısını içerir. Sosyal iletişimde bir tür çekişme, karşılık verme ve ödeşme mevcuttur. Namusu zedeleyecek herhangi bir hareket kızgınlık, utanma ve aşağılanma gibi olumsuz duyguları uyandırır. Bu durumda namusun geri

kazanılması ve yeniden yapılandırılması için bir onarım gerekir (Vandello ve Cohen, 2003:998).

Namus” kavramının tanımlanmasını zorlaştıran bazı etkenler bulunmaktadır.

Bu etkenler şu şekilde sıralanabilir (Bağlı ve Özensel, 2011:41).

- Kavram ahlaki bir boyut içermekte, kendini bireye ve topluma dayatmaktadır,
- Hem toplumsal olarak algılanmakta hem de kişiselleşebilmektedir,
- Kavram olarak toplumdan topluma değişmektedir,
- Her iki cins için geçerli olsa da erkek egemen bir toplumda, kadının bedeni olarak kabul edilmektedir.

Birçok dilde ve kültürde “namus” kavramı benzer anlamlar içerse de, özellikle ataerkil toplumlarda “kadın ve kadın cinselliği” olarak net bir biçimde algılanıp, yorumlanmaktadır(Yazıcı ve İzgi –Topalak, 2014:28). Günümüz Türkiye’inde namus kavramı hem erkekler hem de kadınlar için kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Bu kavram, bir kişinin, toplum tarafından belirlenmiş olan erillik ve dişilik standartlarına göre yaşama kabiliyetini ifade etmektedir. Kadınların namusu ile erkeklerin namusu arasında toplumsal cinsiyete dayalı bir ayırım söz konusu olmaktadır. Türkiye’deki namussuz erkek demek güvenilir ve kendisinin yanı sıra karısının da üzerinde cinsel olarak denetim kurma yönündeki sosyal sorumluluklarını yerine getirmemesi demektir. Bunun tam aksine kadının namusu yalnızca kadının kendi cinselliğiyle bağlantılı olan bir durumdur. Aslında bu durum her iki cins içinde ahlaki bir durum arz etmektedir. Bu durumda toplumun sosyal dokusuna zarar veren bir sosyal olarak yorumlanabilir (İnci, 2013:281).

1.2.Konuyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar:

Öztürk ve Demirdağ (2013) çalışmalarında Mardin Cezaevinde namus davası nedeniyle hüküm giymiş mahkûmlarla yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile yaptıkları görüşmelerde namus, hayatı anlamlandıran varoluşsal bir olgu olarak nitelendirildiği, namus cinayetlerinin işlenmesinde çevre ve özellikle de toplumun birey üzerinde yoğun bir baskı kurulduğu belirtilmektedir. Katılımcıların namus nedeniyle cinayet işlemelerinde bir diğer gerekçe olarak lekelenen, kötüye çıkan ailenin adını temizlemek olarak söyledikleri görülmektedir. Yine aynı çalışmada namusu geleneksel yönüyle kabul eden ve namus cinayeti

işleyenlerin çoğunun köyde ya da kentlerin kenar mahallelerinde yaşadıkları ve sosyo-ekonomik açıdan alt tabakaya mensup oldukları şeklinde ifade edilmektedir.

Açıkalın v.d., (2015), yaptıkları araştırmada toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretiminde önemli bir kavram olan namus olgusunun cinsiyetlere göre farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla 75 kadın ve 75 erkek ile mülakat tekniği kullanılarak namus kavramına ilişkin görüşleri alınmıştır. Çalışma Mersin'in merkez ilçelerinde yürütülmüştür. Mülakatlarda görüşmecilere namusun ne olduğuna, namuslu bir kadının ve erkeğin nasıl davranması gerektiğine, namusa aykırı davranışları nasıl tanımladıklarına “namussuzluk” yapan kadına/erkeğe verilmesini uygun buldukları cezaya ve namus cinayetleri hakkında ne düşündüklerine ilişkin açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre namus kavramı kadın için doğrudan cinsellik olarak tanımlanıp “iffet”e gönderme yaparken, erkek için ise yaşamın tüm alanlarını kapsayacak biçimde içi doldurulmaktadır. Kadın, özel alan ile sabitlenirken erkek için ise namus algısı kamusal alan içinde bir hareketliliğe sahiptir. Bulgulardan ortaya çıkan sonuçlara göre erkeğin ve kadının namusu kavramsallaştırma biçimleri arasında ortak bir dil bulunduğu tespit edilmektedir. Kadın aile kurumu dışında tasavvur edilememekte, erkeğin namus ihlalinde kadının “azmettirici” rolüne uygun görülmemekte; bu durumda kadının hukuki/törel infazının gereğine ilişkin görüşler telaffuz edilmektedir. Erkeğe ilişkin namus tanımı ise kadının görüldüğünün tersine , cinsellik ve bekaret üzerinden değerlendirilmemekte, “sorumlu olduğu” kadınların namusunu korumak, evini geçindirmek, dürüst ve mert olmak üzerinden bir erkeklik namus tanımı yapıldığı görülmektedir.

Gürsoy v.d., (2014), yaptıkları bir araştırmada Türk üniversite öğrencilerinin kadınlar ile ilgili cinsiyet rolleri, cinsellik, ve kadınlara karşı şiddet gibi konularda görüşlerini incelemişlerdir. 337 kadın ve 268 erkek olmak üzere 605 öğrenciyle yaptıkları araştırmada öğrencilerin yanıtları cinsiyete, üniversite eğitimi yılına ve öğrenim gördükleri bölüme göre karşılaştırılmıştır. Araştırma sonuçları erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre kadın ile ilgili konularda daha geleneksel ve daha eşitlikçi yaklaşıma sahip olduklarını göstermiştir. Eğitim düzeyi ve eğitim gördükleri bölüm, öğrencilerin kadına ilişkin görüşlerini önemli ölçüde etkilemediği ve öğrencilerin küçük bir yüzdesi kadınlara karşı şiddeti onayladıkları saptanmıştır. Gürsoy ve arkadaşlarına göre bu sonuçlar, Türk toplumundaki ataerkil değerlerin öğrencilerin görüşlerinin ve fikirlerinin oluşumunu etkilediğini ve üniversite

eğitiminin tek başına bireylerin cinsiyet rolleri, kadın cinselliği ve kadınlara karşı şiddet ile ilgili görüşlerini etkilemediği göstermektedir.

Gürsoy ve Arslan-Özkan (2014) yaptıkları bir araştırmada Türkiye’de kadına ilişkin “namus” algısına yönelik üniversite son sınıf öğrenci tutumlarını ve bunu etkileyen faktörleri belirlemeye çalışmışlardır. Çalışmada, öğrencilerin genelinin özellikle erkek öğrencilerin evlilik öncesi kadının cinsellik yaşamasına karşı oldukları ve cinsellik yaşanmadıkça flört etmeyi onayladıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışına yönelik tutumlarını cinsiyet, mezun oldukları lisenin türü ve anne-babanın eğitim durumu gibi üç önemli faktörün etkilediği saptanmıştır. Kız öğrencilerinin erkek öğrencilere, diğer tip (özel, Anadolu, fen, düz) lise mezunu öğrencilerinin imam hatip lisesi mezunu öğrencilerine ve anne-babanın eğitim durumu yüksek olan öğrencilerin anne-babasının eğitim durumu düşük olan öğrencilerine göre kadına ilişkin “namus” algısına yönelik tutum puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Çalışma bulguları namus kavramının kadınlar için evlilik öncesi ve evlilik dışı cinsel ilişkinin olmaması anlamına geldiği, özellikle erkek öğrenciler arasında bekâretin büyük önem taşıdığını göstermektedir. Ayrıca bulgular öğrencilerin tutumlarının oluşmasında, üniversite eğitiminden çok ailenin ve toplumun “namus kültürünün” kritik rol oynadığını ortaya koymuştur.

Yazıcı ve İzgi-Topalak (2014) yaptıkları bir araştırmada Mesleki Türk müziği ve batı müziği eğitimi almakta olan üniversite öğrencilerinin namusa ilişkin tutumlarını incelemişlerdir. Araştırmadan elde edilen bulgular; erkek katılımcıların kadın katılımcılardan; mesleki Türk Müziği eğitimi alan öğrencilerinin de mesleki batı müziği eğitimi alan öğrencilerden daha düşük puanlar aldığını göstermişlerdir. Bu araştırmada, katılımcılardan elde edilen veriler mesleki Türk müziği eğitimi almakta olan üniversite öğrencilerinin, mesleki batı müziği eğitimi almakta olan üniversite öğrencilerine oranla, bir kadının namusunun ailesi tarafından korunması gerektiği, kadınların cinsel hayatlarının aileleri tarafından takip edilmesinin kadınların hatalar yapıp namuslarını kirletmelerini önleyebileceği, evlilik öncesi cinsel ilişkiye girmiş bir kızın namuslu olmadığı, bakire olmayan bir kızın namusunu kaybetmiş olduğu, namus kavramının kadın özgürlüğünü sınırlamadığı inancına daha fazla sahip olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Ayrıca bu araştırmada erkek katılımcılara göre bekâret sadece kadınlarla ilişkilendirilmelidir. Erkek öğrenciler kadınların kendi hareketlerinden sorumlu olmadıklarına ve bakire olmayan bir kızın da namusunu kaybettiğine inandıkları için erkek akrabaların

kadınların namusuna karışması gerektiğini ve bir kadının namusunun ailesi tarafından korunması gerektiğini savunmaktadırlar. Ayrıca erkek öğrencilere göre namus adı altında kadınların sosyal ilişkileri de kısıtlanmamaktadır. Tüm bu bulgulara rağmen kız öğrencilerinin namus kavramının kendi özgürlüklerini sınırladığına inanmamaları ise çarpıcı bir sonuçtur.

Ökten (2009) yaptığı bir araştırmada ataerkil bir cinsiyet düzeninin egemen olduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, cinsiyet rejiminin somut ilişkiler içinde nasıl görüldüğü, bu ilişkilerin barındırdığı iktidar mekanizmalarıyla, kadınlarla erkeklerin bu mekanizmalar içindeki yerlerini analiz etmiştir. Özetle bölgede, kadın cinselliği ve bedeni üzerinde, bölge kültürel yapısına göre şekillenen bir toplumsal cinsiyet düzeni ve buna uygun çeşitli mekanizmaların olduğu görülmektedir. Kadınların daha çok aşiret ya da topluma uygun davrandığı erkek egemen bir anlayış ve tutum bölgede geleneklerden törelere, toplumsal ve bireysel davranışlara kadar geniş bir alanda yansıma bulmaktadır.

Şenel (2014) tarafından yapılan araştırmada namus olgusu ve kadın üzerindeki psikolojik etkileri incelenmiştir. Bu araştırmada bu durumun yaratıcısı olan etmenleri olan toplum yapıları, din, aile tipleri, cinsiyet, gelenekler detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu araştırmada ne yazık ki Türkiye'de hala namusun çağrıştırdığı ve hâkim olan algı kadın bedenini merkeze alan algı olduğu sonucuna ulaşılırken, namusun algılanış biçimleri ve namus algısına etki eden etmenlerin desteklendiği ve paralel bir düzlemede ilerlediği belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre 20 yaş altı genç kadınlar toplumsal cinsiyet rolleri ile hareket etmekte ve bu rolleri fazlasıyla içselleştirmektedirler. Yaş ve eğitim seviyesi arttıkça kadınların da bakış açısının cinsel ahlak temelli yaklaşımdan, genel ahlak boyutuna geçtiği görülmektedir. Yerleşim yeri kişilerin bakış açısını büyük oranda etkilemektedir. Şehir dinamiklerine göre değişen toplum yapısı kişilerin algılarında da büyük oranda etkili olduğu ifade edilmiştir. Bu araştırmada kadınların büyük çoğunluğu namusa olumsuz değer yüklerken erkeklerde durumun tam tersi olduğu görülmektedir. Namus kavramına ilişkin yaşça olgun erkeklerin genç erkeklerden daha ılımlı bir bakış açısına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların yarısından fazlası üniversite mezunu olduğu halde ne yazık ki namus algısına olumlu yönde yaklaşım sergilemedikleri görülmektedir.

Bilgiç v.d., (2015), bir araştırmada ebelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algı ve tutumları incelemiştir. Bu araştırmada, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algı puan ortalaması 97,65±13,06 (Min 52 – Max 125) olup olumlu bir toplumsal cinsiyet algısına

sahip oldukları ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puan ortalaması 106,69±11,73 (Min 54 – Max 160) olup toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından eşitlikçi cinsiyet rolüne ve kadın cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma; evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolüne ilişkin ise geleneksel bakış açısına sahip oldukları saptanmıştır.

Başoğlu (2014) yaptığı bir araştırmada namus kavramının kökenini ele alarak, kavramın iktidar ilişkileri çerçevesinde nasıl oluştuğunu, kadın ve erkek için nasıl farklı algılar barındırdığını, iktidar ilişkilerinin ve ataerkil yapının namus kavramını nasıl etkilediğini toplumsal cinsiyet ilişkileri çerçevesinde ortaya koymaya çalışmıştır. Çalışmada, kaynak taraması, gözlem ve mülakat teknikleri uygulanmıştır. Saha çalışması için derinlemesine mülakat yapılan katılımcılar, kartopu örneklem tekniği ile belirlenmiş yarı yapılandırılmış sorularla, toplam 14 kişi ile görüşmeler yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda varılan, bireylerin bir şekilde kendilerini namuslu kategorisine sokabilecekleri tanımlar yapmış olmalarıdır. Başoğlu'na göre araştırmadaki katılımcılar, günlük hayatlarında fark ederek ya da fark etmeyerek, namusa dair kurguya dahil oldukları belirtilmektedir. Kadınlar, kendilerine iktidar tarafından uygun görülen kalıba uyarak namuslu olmaya dair görevlerini yerine getirmektedirler. Bu görevin içinde cinsel yönden çekinme, geri plana kalma bulunmaktadır. Erkeklerin namus tanımlarında ise cinsel açıdan geri planda kalma yer almamakta, erkekler, himayesinde bulunan kadınların cinsel davranışlarından, böylece namuslarından sorumlu olmaktadır.

Yine aynı araştırmada katılımcıların aile kurumuna verdikleri önem ile namus kavramına yükledikleri anlamlar arasında bir bağlantının söz konusu olduğu vurgulanmaktadır. Aile kurumuna önem veren katılımcıların, namus kavramına önem vermekte, kadının cinsel ahlakını namusun alanı içerisine sokmaktadırlar. Katılımcıların çoğu, aile kurumuna verdikleri önemden dolayı, evlilik dışı cinsel ilişkiye karşı çıkmışlar ve kadının evlilik öncesi bekâretinin önemli olduğunu, bunun kadın için bir namus göstergesi olduğunu belirttikleri görülmektedir. Erkek için ise böyle bir durum söz konusu olmamaktadır. Heteroseksüel erkekler için cinsellik alanının kapıları sonuna kadar açıktır. Burada önemli olan bir nokta ise, erkeğin kadının cinsel davranışı üzerinde söz sahibi olmasıdır. Namus kavramı, kadınlar için cinsel ahlak anlamına gelmekte, erkekler ise kadınların namusunu koruma görevini üstlenmektedirler.

Ünkap (2009) tarafından yapılan araştırmada Türkiye’de namus adına işlenen cinayetler kapsamında namus adına işlenen cinayetlerin görünür kılınması, engellenmesi ve bu cinayetler üzerine politikalar üretilmesi adına çalışmalar yürüten ve kadına yönelik şiddetle mücadelede etkin rolü ile kadın hareketinin gündeminde olan kadın kuruluşu KAMER’ı incelemiştir. Bu araştırmada kadına yönelik şiddetle mücadelenin kalıcı sonuçlar vermesi için toplumsal cinsiyete dayalı cinsiyetçi algının yıkılması ve toplumsal cinsiyet duyarlılığı kazandırmaya yönelik çalışmaların yapılmasının gereği vurgulanmıştır. KAMER’in gerçekleştirdiği projelerle namus kisvesi altında işlenmesi muhtemel cinayetleri engellemek üzere kalıcı çözümler üretmenin yanı sıra toplumda bu konuda bir bilinç uyandırmakta, resmi kurumlar ile kadın kuruluşlarının işbirliği içinde ortak çalışmalar yürütmelerini sağlamaktadır.

Vefikuluçay v.d., (2007), yaptıkları araştırmada Kafkas Üniversitesi’nde lisans öğrenimine devam eden son sınıf öğrencilerin çalışma yaşamı, toplumsal yaşam açılarını, evlilik ve aile yaşamı ile ilgili toplumsal cinayet rollerine ilişkin bakış açılarını belirlemeye çalışmışlardır. Öğrencilerin alışma yaşamı, toplumsal yaşam, evlilik yaşamı ve aile yaşamı ile ilgili konularda toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, önermelerin büyük bir çoğunlukla cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Araştırmada alışma yaşamı, toplumsal yaşam, evlilik ve aile yaşamı ile ilgili alanlarda erkeklerin daha geleneksel bakış açısına sahip oldukları saptanmıştır. Onlara göre Üniversite eğitiminde toplumsal cinsiyet bakış açısına yönelik hala geleneksel görüşlere sahip olan öğrencilerin olması, aydın bireyler yetiştirmeyi hedefleyen üniversite eğitiminin bu hedefini tam anlamıyla gerçekleştiremediğini ve öğrencilere temel mesleki bilginin yanısıra toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda duyarlılık kazandırılması gereğini göstermektedir.

şimşek (2011) yaptığı bir araştırmada toplumsal cinsiyet eşitliğinin kadın üreme sağlığına etkisini incelemiştir. Bu araştırmada, Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliği nedeniyle kadınların daha düşük öğrenime sahip oldukları, daha az işgücüne katıldıkları, daha az gelir elde ettikleri belirtilmektedir. Bunlara toplumsal baskının da eklenmesiyle yaşanan cinsiyet eşitliği doğrudan ya da dolaylı etki ile sağlıksızlığa neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği sağlık alanında kadının en çok üreme sağlığını etkilemektedir. Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğinin kadın üreme sağlığına ilişkin başlıca etkileri kadına yönelik şiddet, namus cinayetleri, kıızlık zarı kontrolü, cinsiyet seçimi ya da ihmal, istenmeyen ya da ergen gebelikler, sağlıksız koşullarda düşükler, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, hastalıkların tanısında gecikme, üreme sağlığı hizmetlerine ulaşamamadır.

Bunların da sonucunda kadınlar daha çok hastalık yüküne sahip olmakta, engelliliğe maruz kalmakta ya da ölmektedir.

İnci (2013), araştırmasında “Gazetecilerin kadına yönelen şiddeti nasıl bir haber dili/söylemiyle duyurdukları” dolayısıyla namus sebepli cinayetlere ilişkin haber söylemlerinde nasıl bir yol oluşturduklarını açığa çıkarmaya çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yaşanan namus cinayetlerin kadınlar açısından olumsuz bir durum olduğu vurgusu göze çarpmaktadır. Haberlerin genelinde böyle bir olumsuz durumun oluşmasında etkin olan erkek egemen yapının etkileri ve yaşanan toplumun kültürüne ilişkin eleştirel bir görüş de söz konusu olmamıştır. Namus bahanesi ile kadına yönelik şiddetle ilgili olayların tanımladığında kullanılan ifadeler ise aynı zamanda bu cinayetlerin işlenmesinin nedenleri olarak da sunulmuştur. Ayrıca gazetelerin tümü neden-sonuç ilişkisini haberi içerisinde kurmamış daha çok ana olaya ve sonuca ilişkin bilgilere yer vermiştir. Olayların arka planına yeterince yer verilmemiştir.

Fırat v.d., (2016), yaptıkları araştırmada Adana’da Türk Ceza Kanunu kapsamında ömür boyu ağırlaştırılmış hapis cezası ile cezalandırılmış namus katilleri vasıtası ile, aile üyeleri tarafından işlenmiş namus tabanlı cinayetlerin bireysel ve çevresel faktörleri arasında var olan ilişkinin anlaşılması ve çeşitli kültürel bağlamlarda bu tür eylemler arkasındaki nedenleri ortaya koymaya çalışmışlardır ve namus cinayetlerine karşı yapılan mücadelelerde etkili olduğunu düşündükleri bir takım çözüm önerilerini sunmaya çalışmışlardır. Onlara göre erkeklerin kurguladığı ya da içinde yaşadığı toplumun baskısına dayalı ve ya sadece kendi takdirleri üzerine bazı değerler atfettikleri 'namus' kavramının kesin sınırları açık değildir ve “Kadının namusu” sosyal olarak kadınların onlara ait oldukları iddia edilen erkeklerin deneyimlerine göre oluşturdukları namus kavramı ile açıklanacağı mümkün değildir. Onlar Benzer şekilde kadınların çeşitli yollarla mağdur olmaları, hatta kadının anlamsal olarak (namusun öznel kavramı) namus sebebi ile öldürüldüğünün kabul edilemez olduğunu ve bu cinayetlerin engellenmesi için kesinlikle yasal ve sosyal düzenlemelerin gerekli olduğunu ve insan hakları kavramlarına dayanan bir toplum ve devletin olmasının gerekli olduğunu söylemektedirler.

Aynı araştırmada Türk ceza kanununun namus adı altında bir kişinin öldürülmesini suç olarak kabul etmesine rağmen, namus cinayetlerinin halen yaşanıyor olması, yasaların öngördüğü cezalandırmaların tek başlarına yeterince önleyici olmadıklarını göstermekte ve namus konusunda toplumun algısı tarafından oluşturulan normlardan önce, devletin bu

cinayetleri önlemek için uygulaması gereken hukuk normları çok yetersiz kaldığı belirtilmektedir. Ayrıca onlara göre namus cinayeti işlemekte olan bireylerin Türk toplumunda çok saygın ve kahraman olarak gösterildiği ve toplumu oluşturan bireylere bu suçluların bir kahraman olmadıklarını ve aksine insanları öldürerek toplumun huzur ve güvenliğini bozduklarını anlamaları sağlanmalı ve sosyal farkındalığın yaratılması gerekmektedir. Ayrıca onlara göre namus cinayetlerini engellemek için başka yapılması gereken şeyler toplumun “kadın” algısını değiştirmek ve namusun en önemli sebeplerinden olan toplumun düşük eğitim düzeyinin yükseltilmesidir. Ayrıca onlara göre bu cinayetleri önlemede medyanın da sorumluluklarını yerine getirmeleri gerekmektedir. Onlara göre medya aracılığıyla kamuoyuna bu cinayetleri duyurmak için kullanılan kelimeler çok dikkatli seçilmelidir ve kadının öldürülmesinin sadece namus cinayetleri gibi durumlara atfetmek yerine bu cinayetlerin arkasında çoğu nedenler olduğunu gösterilmelidir. Kadının statüsü yüksek olmalı ve onların her alanda erkeklerle aynı haklara sahip olmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca, toplumda bir kadının sevdiği bir kişiyle evlenmek istemesi veya evlilik dışı bir ilişkisinin olmasının cezasının ölüm olmadığı ve namus cinayetleri açısından risk altında olduğu düşünülen kadınların korunmaları gerektiği anlayışı oluşturmalıdır. Onlara göre adli bilimler bireylerde, kanun uygulayıcılarında ve toplumlarda farkındalığı artırmaktadır ve bu bilincin özellikle şiddetin tüm yönlerinde olmak üzere insanlığın toplumsal dönüşümüne neden olacağını düşünüyoruz.

Dilmaç (2016) yaptığı bir araştırmada Türk toplumunun günlük yaşam söylemlerinde namus kavramını incelemiştir. Ona göre çalışmaların çoğu namus üzerinde odaklanmakta ve kadınlara yönelik işlenen şiddet mekanizması olan namus cinayetlerine atıfta bulunmaktadır. Genellikle bu tür cinayetler için verilen neden, bazı erkeklerin aile namusu olarak gördükleri ve kadın yakınları tarafından kirletildiğini düşündükleri bu aile namusunu geri getirmek zorunda kaldıklarını hissetmeleridir. Ona göre bu çalışmalar namusun ‘şeref’ gibi başka önemli yönlerini göz ardı etmişlerdir. Bu nedenle Dilmaç namusun farklı yönlerini anlamak için İstanbul bölgesinde 20-27 yaşları arasında olan 100 Türk öğrenci ile görüşmeler yapmış ve aynı zamanda kelime kullanımının tarihini anlamak için mevcut resmi sözcükleri ve Osmanlı sözcüklerini araştırmıştır. Araştırma bulguları görüşme yapılan genç yetişkinler arasında "namus-erdem" (yani namus) konusunun tartışılan bir konu olduğu, namusun hem teorik ve hem coğrafi düzeyde analiz edilmesinin gerekli olduğunu göstermiştir. Araştırma bulguları aynı zamanda namusun ötekilik ve modern olmama çağrışmaları olduğunu ve

namusun şeref (vatandaşlık onuru) ve onur (haysiyet) ile birlikte bulunduğunu göstermiştir. Dilmaç'a göre namus ifadelerinin yeniden tanımlanması, yerel / küresel, kentsel / kırsal, geleneksel / modern kadın / erkek ve namus ve şeref dünya görüşleri arasındaki görünmez sınırları aralarındaki gerilimli yumuşatabilir. Şerefi savunmak ve namusun daha geniş bir tanımına odaklanmak, bireyleri toplumdaki yerleri bulmak için teşvik edebilir. Milli manevi değerlere odaklanarak, cinsiyet, yaş, ya da coğrafi konuma bakmaksızın herhangi bir birey sosyal düzeni korumaya katılabilir.

Aynı araştırmada görüşme yapılan öğrencilerin cinsiyet eşitsizliği düşüncesini ve onunla ilişkili olan şiddeti reddetmelerine rağmen namus kavramını kabul ettiklerini ve namusun onlara dürüstlük, bütünlük ve saygı gibi ahlaki niteliklerine de işaret ettiği ve kişinin kimlik ve yaşamı için önemli bir ahlaki sistem olduğu belirtilmektedir.

2.3 Konuyla İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar:

Nacafiyen ve Saidof (2011) araştırmalarında İran ve Tacikistan'daki kadınlar arasında intihar durumları ile ilgili bir vaka çalışması yapmışlardır. Araştırma sonuçları erkeksi düşüncelerin ve erkeksi sosyolojinin kadınların intiharda bulunma nedenlerini araştırmada işlevsel olmadığını göstermiştir. Bu araştırmaya göre geleneksel toplumları etkilemiş erkekler ve onların kadına ilişkin namus ve cinsel algıları, ataerkil bakış açıları ve aynı zamanda erkeklerin bencil davranışları sonucunda kadınların zayıf ekonomik durumu kadınların intiharda bulunmalarına neden olan etkenler arasında yer almadığı belirtilmiştir.

Ezazi (2012)'ye göre namus cinayetlerinde tecavüze uğramış veya namusu lekелendiği düşünülen birey, ailenin kayıp olmuş şerefi, simgesidir ve yalnız onun ölümü ile diğer aile üyelerinin yaşaması mümkün olmaktadır. Ona göre son araştırmalara bakıldığında ülkede gerçekleşmiş cinayetlerin %20'si namus konuları ile ilgilidir ve cinayetlerin en yüksek oranında namus cinayetleri oluşturmaktadır (ECCE, 2012).

Chesler (2015), namus cinayetleri konusunda en kapsamlı araştırmayı yapmıştır. Bu araştırmalarda namus cinayetlerinin çoğunun kadınlar tarafından yapıldığını belirtilmektedir. Ona göre kadınlar, hem bu tür cinayetlerin altında yatan dedikoduyu yayarak ve hem de suikastçı ortağı görevi yaparak ve/ya kadın yakınlarının namus cinayetlerine fiilen katılarak, namus temelli kadın cinayetlerinde aktif rol oynamaktadırlar. Chesler (2015) kadınların katil veya katil ortağı olarak tanımlanmış 31 namus cinayetini incelemiştir. Onun raporuna göre cinayetlerin %87'i Müslümanlar arasında olduğu ve geri kalan yüzde 13 ise Hindular,

Yezidiler ve diğer dine ait bireyler arasında gerçekleşmiştir. Kadınlar bu vakaların yüzde 39'unda katiller ile birlikte cinayeti yaptıkları ve yaklaşık yüzde 61'inde ise katiller ile işbirliği yaptığı belirlenmiştir. Chesler (2015)'e göre Hindistan'da vakaların yüzde yüzünde kadınların katiller ile doğrudan işbirliği yaptığı görülmektedir. Ona göre bilim adamları da dahil olmak üzere çoğu kişi, erkek şiddetinin daha yaygın ve dramatik olduğu için kadınlara yönelik kadın şiddeti derecesini hafife almakta veya inkar etmektedirler. Çünkü erkeğin kadına yönelik şiddeti daha çok görünmektedir. Erkekler gibi kadınlar da cinsiyetçi, kadın karşıtı değerleri içselleştirmekte; ayrıca, erkeklerin aksine yaşlı kadınların genç kadınları uymaları için baskı uyguladıkları ve bunu yapmakta başarısız olduğu zaman onları cezalandırmaları beklenmektedir.

Niaz v.d, (2012), yaptıkları araştırmada Pakistan'da kadınlara karşı işlenen namus cinayetleri ve namus ile ilgili şiddetin oranının artması nedeni ile bu cinayetlerin bazı araştırmacılar ve İslam âlimleri tarafından İslam ile bağlantılı olduğunu incelemişlerdir. Onlar yaptıkları araştırmada namus cinayetleri gibi konuları iki temel kaynak ışığında (yani Kuran ve Hadis) İslam bu durumlarda gerçek rehberliğini ve etkisini açığa kavuşturmak için incelenmiştir. Onlara göre bazı araştırmacıların namus cinayetlerinin İslami Rehberlik tarafından teşvik edildiği iddiaları onların İslamın ikincil kaynaklarını incelemelerinden kaynaklanmaktadır. Onlara göre İslam erkek ve kadınların cinsel ilişkilerini kamulaştırmak yerine gizlemeyi destekler. Eğer bazıları onu çiğnerse o zaman Kur'an-ı Kerim bir kadına karşı işlenen zina suçunun karşılığı için Qazaf ve Lian yasalarını önermektedir. Peygamber (SAV) kendisinde bu iki kanun ışığında kararlarını veriyordu. Kur'an-ı Kerim ve Peygamber (SAV) hadisleri namus adına hiç bir insanın ne öldürülmesine izin vermekte ve nede bunun için teşvik etmektedir. Tam aksine bu iki temel İslami kaynak, kendi yandaşlarından hayatlarında düzeni korumaları ve kendileri yargıçlar gibi davranmaktan kaçınmalarını istemektedir. Benzer şekilde, İslam onları bu tür olayları doğrulamak için mahkemelere ve hükümet yetkililerine getirmeye yönlendirmektedir.

Kazemi (2009) İran'da bir araştırmada namus cinayetlerinin kriminolojik çalışmasını yapmıştır. Ona göre namus cinayetleri fenomeninin gerçekleşme nedenleri analizinde geleneksel bir toplumun ataerkil kültürü ve geleneği, medya, yasalar ve ya göç ve bireylerin eğitim seviyesi gibi faktörlerin rolü ve etkisine işaret edilebilir. Ona göre namus cinayetlerinin belli bir nedeni yoktur ve tüm bu nedenler namus cinayetinin gerçekleşmesinde etkin rolleri bulunmaktadır. Ama bir topluma hakim olan ataerkil kültür ve gelenek gibi

faktörlerin etkisinin daha fazla olduğu düşünülmektedir bu nedenle bir toplumun gelenekleri ve aynı zamanda ataerkil kültürün namus cinayetlerinin gerçekleşmesinde önemli etkisi olduğu söylenebilir ve araştırma hipotezleri bu konuda alan çalışmalarından elde edilen sonuçlar ile onaylanmaktadır. Ona göre, genel olarak namusu korumak amacı ile öldürme gibi yanlış gelenekleri önlemek için kesinlikle makul bir yaklaşımın benimsemesi gerekmektedir. Bu da bilimsel şekilde ve geleneksel toplumların yapılarını, değerlerini ve normlarını doğru bir şekilde tanıyarak yapılmalıdır ve günümüzde yanlış oldukları kanıtlanmış gelenek ve görenekler aşağılayıcı olmayan ve gerçekçi bir bakış açısı ile ele alınması gerekmektedir. Kazemi'ye (2009) göre kadınların toplum içindeki konumlarını hedef alan namus cinayetlerinin engellenmesi için toplumun her düzeyinde ve her kesiminde kadına olan düşünce ve bakış açılarını değiştirmemiz gerekmektedir.

Elbedour v.d., (2006), güney İsrail'de muhafazakar ve geleneksel bedevi Arap toplumunda cinsel istismar oranını belirlemek, fiziksel ve psikolojik istismar oranını incelemek ve bu istismar formlarını tahmin etmek için regresyon modelleri geliştirmek amacıyla 217 kadın lise öğrencileri (14-18) ile bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonuçları katılımcıların yüzde altmış dokuzunun (n = 149) hiç bir cinsel istismar deneyimlerinin olmadığını, %16'nın bir ya da iki deneyimleri olduğunu, %11'i üç ya da dört ve %4'ü ise daha fazla cinsel istismar deneyimleri olduklarını göstermiştir. Katılımcıların geçen bir ay içinde % 37.1'i babaları tarafından, % 43.7'si anneleri tarafından ve % 44'ü kardeşleri tarafından istismar edildiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca Katılımcıların %50'den fazlası yakın aile üyeleri tarafından psikolojik olarak istismar edildiklerini belirtmişlerdir. Araştırma sonuçları anne yaşı ve anneye yakınlık, önemli ölçüde fiziksel istismarı tahmin ettiğini göstermektedir. Elbedour ve arkadaşları (2005) araştırma sonuçlarının bu toplumda kadın istismarının ciddi bir sosyal sorun olduğunu, ve istismar oranının diğer Filistinli gruplardan daha fazla olduğunu kanıtladığını ve acil profesyonel müdahalenin gerekli olduğunu söylemektedir. Elbedour ve arkadaşlarına göre kadınların sorunu aşiret, kültürel ve tarihsel güçler ile daha da karmaşık hale gelmektedir. Ancak, bu güçlerin kadın kurbanları için profesyonel hizmet ihtiyacını engellemeleri gerektiğini ve uzmanların sağlık çabalarını engellemek yerine kültürel ve tarihi farklılıklara duyarlılığın güçlendirilmesi gerekmektedir.

Payton (2014) bir araştırmada risk yönetimini etkileyen namus tabanlı şiddetin cinsiyete dayalı şiddetin bir alt kategorisi olarak farklılaşması için zeminlerin olduğunu

savunmuştur. Araştırma şiddete maruz kalan kadınlara hizmet sunan bir Londra'da hizmet veren bir sivil toplum örgütünün Arapça ve Kürtçe konuşan üyelerinden alınan 40 dava dosyasının analizine dayanmaktadır. Bu çalışmada namus tabanlı şiddet, kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddet biçimi olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte ise şiddet ne tam olarak kavramsallaştırılmış ve ne de risk yönetim stratejileri içinde entegre edilmiştir ki bu stratejiler Avrupa ve İngilizce konuşulan ülkelerde cinsiyete dayalı şiddeti ortadan kaldırmak için kullanılmaktadır. Araştırma sonuçları bireylerin şiddet deneyimlerinde hizmet sunumu için kollara ayrılma ile namus, soydaşlık, ve bütünlük arasında karşılıklı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Payton'na göre orta doğuda cinsiyete dayalı şiddetin mağdurları, namus tabanlı şiddeti yakın partnerden kaynaklanan şiddetten farklı olarak kavramsallaştırmakta ve kavramsallaştırmaları yapısal farklılıklar üzerinde çizilmektedir. Namus tabanlı şiddetin kadına karşı olan şiddetin bir farklı ve anlamlı alt kategorisi olarak tanımlanması, evlilik ve akrabalık ilişkileri içinde Ortadoğu kadınlarının güç ve şiddet dinamikleri hakkında olan anlayışları ile uyum halinde olduğu görülmekte ve tanımlamak için onların kullandıkları dilde gösterilmektedir. Bu çalışmada namus, bütünlük, ve soydaşlık, tek başına veya kombinasyon içinde, çoğu Ortadoğu kadınların şiddet deneyimlerinin örtüştüğü özellikler olarak belirtilmektedir. Ayrıca bir kadının "namusu", kocası tarafından sorgulanabilir ama akrabaları istismar yada şiddet yoluyla "namusunu" korumak konusunda da her türlü söze sahip olduğu da vurgulanmaktadır. Orta doğu kadınları "namus" ile ilgili partnerlerinden gördükleri şiddeti istismarcı partnerleri tarafından açıklanmadığı sürece açığa çıkarmadıkları ifade edilmektedir.

. Ljungqvist (2011) araştırmasında Akdeniz bölgesi ve Ortadoğu'da namus toplumlarında yapılan için antropolojik çalışmalarda yer alan iffet kavramını incelemiştir. Bu çalışmada cinsiyet düzeni, kadınların fiziksel özgürlük hareketlerine yönelik kısıtlamalar, kadın giyimine ilişkin düzenlemeler ve talimatlar ve kadınların dış davranışlarına yönelik konulan kurallar çeşitli yönleri ile incelenmiştir. Araştırmada kadınların sosyal hayata eğilimlerine izin verilmediği, kadına ilişkin iffet olgusuna ilişkin geleneksel ataerkil görüşün benimsendiği görülmüştür. Benzer şekilde iffet kapsamında çok sıkı bir cinsiyet ayrımı ile kadın inzivası ve bunun yanısıra kadınların evden çıkarken giyim kuşamlarına ilişkin peçeleme v.b. kuralların emredildiği ifade edilmektedir.

BÖLÜM III

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları araştırmaya katılan öğrencilerin demografik dağılımları, verilerin toplanması, veri toplama aracı ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırma, Orta Karadeniz Bölgesinde bulunan bir devlet üniversitesinin çeşitli fakültelerinde lisans öğrenimine devam eden öğrenciler üzerinde uygulanmıştır. İlişki arayan tanımlayıcı bir araştırma olarak planlanmıştır.

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini üniversiteye bağlı çeşitli fakültelerde öğrenim görmekte olan toplam 26496 öğrenci oluşturmuştur.

İlişki arayan tanımlayıcı nitelikteki çalışmanın evrenini 2015-2016 öğretim yılı güz ve bahar döneminde Orta Karadeniz Bölgesinde bulunan bir devlet üniversitesinin lisans öğrenimi veren fakültelerinde eğitim ve öğretimlerine devam eden toplam 26496 oluşturmaktadır. Örneklem grubunun evreni temsil gücünü (örneklem hacmi) hesaplamada kabul edilebilir hata $\pm\%5$ ve $\%95$ güven düzeyinde ve ± 0.05 'lik sapma aralığında söz konusu araştırmanın minimum örneklem büyüklüğü 1724 olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın örnekleme çalışmaya katılmada gönüllü 2924 öğrenciden oluşmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak Kadına İlişkin “Namus” Anlayışı Tutum Ölçeği (KİNATÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.3.1. Kadına İlişkin “Namus” Anlayışı Tutum Ölçeği (KİNATÖ)

KİNATÖ 18-24 yaş grubu gençlerin kadına ilişkin “namus” ile ilgili tutumlarını ölçebilmek için 2008 yılında Gürsoy tarafından geliştirilmiştir.KİNATÖ'nin geçerlilik ve

güvenirlilik Cronbach alfa katsayısı 0.93 olarak bulunmuştur. Beş dereceli Likert tipi bir ölçektir (“Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Tamamen Katılmıyorum” ve “Katılmıyorum”) Ölçek; geleneksel namus anlayışıyla ilgili sorulardan oluşan birinci boyut (9 madde); eşitlikçi yaklaşımıyla ilgili sorularından oluşan ikinci boyut (11 madde) ve evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışıyla ilgili sorulardan oluşan üçüncü boyut (5 madde) olmak üzere üç boyuttan ve toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Öğrencilerin ölçekten alabilecekleri en yüksek puan “125”, en düşük puan ise “25”tir. Ölçekten alınabilecek puan ne kadar yüksek ise, öğrencilerin kadına ilişkin namus algısı ve tutumları o kadar olumlu olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmede toplumsal cinsiyet ayrımcılığına dayalı tutumlar olumsuz/geleneksel ve kadın erkek ayırımı gözetmeksizin insan hakları temelindeki tutumlar ise olumlu olarak puanlandırılmıştır. Bu tanımlamaları yaparken Evrensel İnsan Hakları Beyanname ve T.C Anayasa’da yer alan insan hakları ile ilgili hükümler dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda ölçeğin geneli için 25-50 arasında puan alan öğrencilerin kadına ilişkin “namus” anlayışı ile ilgili geleneksel ve cinsiyet ayrımcılığı içeren bir tutuma, 51-75 arası puan alan öğrencilerin kararsız tutuma, 76-125 arası puan alanların ise eşitlikçi tutuma sahip oldukları kabul edilmiştir. İfade sayılarına göre; birinci boyut maddelerinin alabileceği en yüksek puan “45”, en düşük puan ise “9” dur. İkinci boyut maddelerinin alabileceği en yüksek puan “55”, en düşük puan ise “11” dir. Üçüncü boyut maddelerinin alabileceği en yüksek puan “25”, en düşük puan ise “5”dir. Ölçekte genel olarak kadın erkek eşitliği, kadının giyimi kuşamı, kadının çalışması, kız erkek arkadaşlığı, flört etme, evlilik öncesi cinsellik anlayışı ve namus cinayetlerine ilişkin tutumları ölçebilecek ifadeler yer almıştır (Gürsoy ve Arslan, 2011:11-13). Bu çalışmada Cronbach Alpha katsayısı .926 olarak bulunmuştur. Toplam varyans açıklanma oranı ise %70,8’dir.

3.3.2. Kişisel Bilgi Formu: Bu form ilgili alanyazından (Gürsoy ve Arslan, 2014; Sakallı-Uğurlu ve Akbaş, 2013) yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuş ve katılımcıların cinsiyet, sınıf düzeyi, öğrenim gördüğü bölüm, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi ve uzun süre yaşadığı yer gibi kişisel bilgilerinin toplanması amacıyla hazırlanmıştır.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırmada anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın yapılması için üniversitenin etik kurulundan, üniversitenin ve ölçme aracının uygulanacağı fakültelerinin yönetiminden

yazılı alınmıştır. Araştırmacı tarafından öğrencilere araştırmanın amacı, araştırmaya katılıp katılmamakta tamamen özgür oldukları, araştırmaya katıldıktan sonra bile eğer devam etmeyi istemiyorlarsa formları yanıtlamayı yarıda bırakabilecekleri, anlamadıkları soruları rahatlıkla sorabilecekleri konusunda bilgi verdikten sonra çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilere her bir öğrenci ile yüz yüze görüşerek veri toplama araçlarını uygulamıştır.

Rastgele olarak belirlenen lisans öğrenimi fakültelerden yine rastgele seçilen ve araştırmaya katılmada gönüllü ile rastgele örneklem yöntemi ile araştırmaya katılmayı kabul eden gönüllü 3020 öğrenciye ilgili ölçme araçları uygulanmıştır. Ancak, uygulama sırasında ölçme aracındaki ifadelerden dolayı toplam 65 öğrencinin ölçme aracını yırtarak imha ettiği, 17 ölçme aracı eksik doldurulduğu ve 19 ölçme aracı da öğrenciler tarafından geri verilmediği için örneklem sayısı 2924 olarak kalmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırmanın bağımlı değişkenlerini Kadına İlişkin Namus Anlayışı Tutum Ölçeği (KİNATÖ)' nin alt boyutlarından elde edilen puan ortalamaları, bağımsız değişkenleri ise öğrencilerin sosyo-demografik (yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, bölüm ve sosyo-ekonomik düzeyi) oluşturmuştur.

Bu araştırmada verilerin analizi IBM SPSS V21 (Chicago USA) paket programı ile analiz edilmiştir. Normal dağılıma uygunluk testi yapılmıştır ($p < .05$). Verilerin dağılımı normal olmadığından araştırmanın denencelerini test etmede parametrik olmayan yöntemlerden Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik analizi Cronbach Alpha ile incelenmiştir. Sonuçlar, aritmetik ortalama $\pm$ standart sapma, ortanca (min-mak), frekans ve yüzde şeklinde sunulmuştur. Bulguların anlamlı olup olmadığının yorumlamasında, .05 anlamlılık düzeyi ölçüt olarak alınmıştır.

3.6 Normallik Testi

Çalışmanın verilerinin normal dağılıma uyup uymadıkları normallik testi saptanmaya çalışılmıştır. Normallik testinin ilk aşaması olan şekilsel incelemede, verilerin minimum ve maksimum değerleri, ortalama değerleri, frekans ve standart sapma değerleri hesaplanmış ve verilerin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine bakılmış, araştırma verilerinin şekilsel incelenmesi sonucu elde edilen değerler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Verilerin Minimum, Maksimum, Ortalama, Standart Hata Değerleri ve Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

	Geleneksel alt boyut	Eşitlikçi alt boyut	Evlilik öncesi alt boyut	Namus anlayışı tutum ölçeği
Ortalama	24,8	28,8	17,1	70,7
Standart Sapma	10,8	13,3	6,0	24,0
Min	9	11	5	25
Mak	45	55	25	125
Basıklık	-1,0	-0,9	-0,8	-0,7
Çarpıklık	0,2	0,5	-0,5	0,2

Tablo 1’deki bu değerler eldeki verilerin normal dağılım eğrisinde nasıl konumlandıklarını görmek açısından araştırmacılara bilgi vermektedir. Bu konumlanma verilerin normal dağılıma uyup uymadıklarının kontrolü için önemli bir yol göstericidir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin %5 güven aralığı için istatistik değer aralığının ± 2.58 , %1 güven aralığı için de istatistik değer aralığının ± 1.96 olması beklenir (Liu, ve diğ., 2005:288). Araştırma verilerinin çarpıklık ve basıklık değerleri de Tablo 2’de verilmiştir. Buna göre veri grubunun çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde verilerin normal dağılım sergilemediği görülmektedir.

Araştırmada dağılımın normallik sınavında son olarak Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Kolmogorov-Smirnov testi sonucuna göre anlamlılık değerinin (p) .05ten büyük olması normalliğin sağlandığı anlamına gelmektedir. Araştırmanın Kolmogorov-Smirnov test sonuçları Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Verilerin Kolmogorov-Smirnov Test Değerleri

	Test İstatistiği	Sd	p
Geleneksel alt boyut	0,071	2924	0,001*
Eşitlikçi alt boyut	0,104	2924	0,001*
Evlilik Öncesi alt boyut	0,095	2924	0,001*
KİNAÖ	0,039	2924	0,001*

*p< .05

Tablo 2 incelendiğinde yapılan Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda elde edilen anlamlılık değeri ($p=0.001$) $P < 0,05$ olduğundan normal dağılım sergilenmediği görülmektedir. Buna göre verilerin analizinde parametrik olmayan testler kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

4.BULGULAR

Bu bölümde ölçme araçlarının uygulanması ile elde edilen veriler ile araştırmanın alt problemleri uygun istatistiksel tekniklerle analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucu elde edilen bulgular, alt problemler göz önünde bulundurularak açıklanmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin yaş ortalaması $20,88 \pm 1.62$ olup minimum yaş 17, maksimum yaş ise 31'dir. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin verilere yüzdelik değerler şeklinde gösterilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Örneklemin Demografik Özellikleri

	n	Yüzde
Sınıf		
1.sınıf	727	24,9
2.sınıf	776	26,5
3.sınıf	746	25,5
4.sınıf	675	23,1
Cinsiyet		
Kadın	1840	62,9
Erkek	1084	37,1
Sosyo Ekonomik Yapı		
Düşük	192	6,6
Orta	2570	87,9
Yüksek	162	5,5
Fakülte/Yüksekokullar		
Eğitim Fakültesi	845	28,9
Sağlık Bilimleri Fakültesi	405	13,9
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	398	13,6
İlahiyat Fakültesi	445	15,2
Mühendislik Fakültesi	399	13,6
Fen-Edebiyat Fakültesi	432	14,8

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %24,9'u birinci sınıf, %26,5'i ikinci sınıf, %25,5'i üçüncü sınıf ve %23,1'i de dördüncü sınıfta öğrenim gördüğü belirlenmiştir. Öğrencilerin %62,9'u kadın iken erkeklerin oranı da %37,1 olduğu; sosyo ekonomik açıdan incelendiğinde ise %6,6'sı düşük, %87,9'u orta ve %5,5'i de yüksek sosyo

ekonomik yapıya sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilerin %28,9'unun eğitim fakültesinde, %13,9'unun sağlık bilimlerinde, %13,6'unun iktisadi ve idari bilimlerde, %15,2'unun ilahiyat fakültesinde, %13,6'unun mühendislik fakültesinde ve %14,8'inin fen-edebiyat fakültesinde öğrenim gördükleri saptanmıştır.

Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “*Öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı puan ortalamaları ile kadına ilişkin “namus” anlayışı tutum ölçeğinin alt boyutlarından geleneksel namus anlayışı, eşitlikçi yaklaşım, evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puan ortalamaları cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık göstermekte midir?*” idi. Bu değişkenlere ilişkin analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin KİNATÖ puan ortalamaları ile KİNATÖ'nin alt boyutları Geleneksel, eşitlikçi, evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puan ortalamalarının cinsiyete göre Mann-Whitney U Testi analizi

	Kadın (n=1840)	Erkek (n=1084)	MW	p
	Ortanca (Min.Mak.)	Ortanca (Min.Mak.)		
KİNATÖ	64 (25-125)	76 (25-125)	774052	0,001*
Geleneksel namus anlayışı alt boyut	21(9-45)	28 (9-45)	733776	0,001*
Eşitlikçi namus anlayışı alt boyut	23(11-55)	30(11-55)	784270	0,001*
Evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı alt boyut	18 (5-25)	18(5-25)	993869,5	0,877

*P< .01; MW= Mann Whitney U test istatistiği

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan KİNATÖ puan ortalamaları ve KİNATÖ'nin Geleneksel namus anlayışı ve Eşitlikçi namus anlayışı alt boyutlarının cinsiyete göre farklılık gösterdiği görülmektedir (p=0,001; p< .01). Genel kadına ilişkin namus anlayışı puanlarının kadınlardaki ortanca değeri 64 iken erkeklerde bu değer 76 olarak elde edilmiştir. Genel namus anlayışı puanları açısından kadınlar kararsız bir tutum sergilerken erkekler ise eşitlikçi bir tutuma sahiptirler.

Geleneksel namus anlayışı puanları cinsiyete göre farklılık göstermektedir ($p<0,001$). Kadınlarda ortanca değer 21 iken erkeklerde bu değer 28 olarak elde edilmiştir. Erkeklerin ortanca puanı kadınlardan daha yüksektir.

Eşitlikçi namus anlayışı puanları cinsiyete göre farklılık göstermektedir ($p<0,001$). Kadınlarda ortanca değer 23 iken erkeklerde bu değer 30 olarak elde edilmiştir. Erkeklerin ortanca puanı kadınlardan daha yüksektir.

Evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puanları cinsiyete göre farklılık göstermemektedir ($p=0,877$). Kadınlarda ve erkeklerde ortanca değer 18 olarak elde edilmiştir.

Araştırmanın ikinci alt problemi “*Öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı puan ortalamaları ile kadına ilişkin “namus” anlayışı tutum ölçeğinin alt boyutlarından geleneksel namus anlayışı, eşitlikçi yaklaşım, evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puan ortalamaları sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak farklılık göstermekte midir?*” idi. Bu değişkenlere ilişkin analiz sonuçları aşağıda verilmiştir

Tablo 5. Öğrencilerin KİNATÖ puan ortalamaları ile KİNATÖ'nin alt boyutları Geleneksel, Eşitlikçi, Evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı alt boyut puan ortalamalarının cinsiyete göre sınıf düzeyine göre Kruskal-Wallis analizi tablosu

	1.sınıf (n=727)	2.sınıf (n=776.)	3.sınıf (n=746)	4.sınıf (n=675)	KW	p
	Ort.(Min.Mak.)	Ort.(Min.Mak.)	Ort.(Min.Mak.)	Ort.(Min.Mak.)		
KİNATÖ	69 (25-124)	70 (25-124)	70 (25-124)	72 (25-124)	3,9	0,278
Geleneksel namus anlayışı alt boyut	23 (9-45)	25 (9-45)	24 (9-45)	25 (9-45)	3,5	0,315
Eşitlikçi namus anlayışı alt boyut	24 (11-55)a	26 (11-55)ab	26 (11-55)ab	28 (11-55)b	9,5	0,023*
Evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı alt boyut	18 (5-25)ab	18 (5-25)ab	18 (5-25)a	17 (5-25)b	9	0,029*

* $p<0.05$; KW=Kruskal Wallis test istatistiği; a,b: aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur.

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin namus anlayışı puanları ortalamalarının sınıf düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre;KİNATÖ puanlarının sınıf düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır ($p=0,278$). Birinci sınıflarda ortanca puan 69, ikinci

sınıflarda 70, üçüncü sınıflarda 70 ve dördüncü sınıflarda da 72 olarak elde edilmiştir. Tüm sınıflarda namus algısına karşı kararsız bir yapı söz konusudur.

Geleneksel namus anlayışı alt boyut puanlarının sınıf düzeyine göre farklılık göstermediği görülmektedir ($p=0,315$). Birinci sınıflarda ortalama puan sırası 23, ikinci sınıflarda 25, üçüncü sınıflarda 24 ve dördüncü sınıflarda da 25 olarak elde edilmiştir.

Eşitlikçi namus anlayışı puanları sınıflara göre farklılık göstermektedir ($p=0,023$). Hangi gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu belirleyebilmek için yapılan MannWhitney U testi analizine göre birinci sınıflarda ortanca puan 24, ikinci sınıflarda 26, üçüncü sınıflarda 26 ve dördüncü sınıflarda da 28 olduğu ve dördüncü sınıflar ile birinci sınıflar arasında eşitlikçi namus anlayışı alt boyut puan ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Dördüncü sınıfların ortanca puanının birinci sınıflardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puanları sınıflara göre farklılık göstermektedir ($p=0,029$). Hangi gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu belirleyebilmek için yapılan Mann Whitney U testi analizine göre birinci sınıflarda ortanca puan 18, ikinci sınıflarda 18, üçüncü sınıflarda 18, dördüncü sınıflarda da 17 olduğu ve üçüncü sınıflar ile dördüncü sınıfların evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı alt boyut puan ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Dördüncü sınıfların ortanca değeri üçüncü sınıflardan daha düşük bulunmuştur.

Araştırmanın üçüncü alt problemi “*Öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı puan ortalamaları ile kadına ilişkin “namus” anlayışı tutum ölçeğinin alt boyutlarından geleneksel namus anlayışı, eşitlikçi yaklaşım, evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puan ortalamaları sosyo-ekonomik düzeye göre istatistiksel olarak farklılık göstermekte midir?*” idi. Bu değişkenlere ilişkin analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin KİNATÖ puan ortalamaları ile KİNATÖ'nin alt boyutları Geleneksel, Eşitlikçi, Evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı alt boyut puan ortalamalarının sosyo ekonomik düzeye göre Kruskal-Wallis analizi tablosu

	Düşük (n=192)	Orta (n=2570)	Yüksek (n=162)	KW	p
	Ort.(Min.Mak	Ort.(Min.Mak	Ort.(Min.Mak		
KİNATÖ	66 (25-125)	70,5 (25-125)	69 (25-125)	3,0	0,221
Geleneksel namus anlayışı alt boyut	23,5 (9-45)	24 (9-45)	24 (9-45)	1,4	0,488
Eşitlikçi namus anlayışı alt boyut	26 (11-55)	26 (11-55)	28 (11-55)	1,1	0,572
Evlilik öncesi cinsellik/namus Anlayışı alt boyut	16 (5-25)a	18 (5-25)b	15 (5-25)a	27,6	0,001*

*P< .01; KW=Kruskal Wallis test istatistiği a,b: aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur.

Tablo 6'de KİNATÖ puanları sosyo ekonomik duruma göre farklılık göstermemektedir (p=0,221). Sosyo ekonomik durumu düşük olanlarda ortanca puan 66, orta olanlarda 70,5 ve yüksek olanlarda da 69 olarak elde edilmiştir. Her bir sosyo-ekonomik durumda genel namus algısı kararsız yapıda olduğu söylenebilir.

Geleneksel namus anlayışı alt boyut puanları sosyo ekonomik duruma göre farklılık göstermemektedir (p=0,488). Sosyo ekonomik durumu düşük olanlarda ortanca puan 23,5, orta olanlarda 24 ve yüksek olanlarda da 24 olarak elde edilmiştir. Benzer şekilde eşitlikçi namus anlayışı puanları sosyo ekonomik duruma göre farklılık göstermemektedir (p=0,572). Sosyo- ekonomik durumu düşük olanlarda ortanca puan 26, orta olanlarda 26 ve yüksek olanlarda da 28 olarak elde edilmiştir.

Evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puanları ise sosyo ekonomik duruma göre farklılık göstermektedir (p<0,001). Sosyo ekonomik durumu “düşük” olanlarda ortanca puan 16, “orta” olanlarda 18 ve “yüksek” olanlarda da 15 olarak elde edilmiştir. Sosyo- ekonomik durumu orta olanların evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puanı hem sosyo- ekonomik durumu hem düşük hem de yüksek olanlardan daha yüksektir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi *“Öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı puan ortalamaları ile kadına ilişkin “namus” anlayışı tutum ölçeğinin alt boyutlarından geleneksel namus anlayışı, eşitlikçi yaklaşım, evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puan*

ortalamaları öğrenim gördükleri bölüme göre istatistiksel olarak farklılık göstermekte midir?" idi. Bu değişkenlere ilişkin analiz sonuçları aşağıda verilmiştir

Tablo 7. Öğrencilerin KİNATÖ puan ortalamaları ile KİNATÖ'nin alt boyutları Geleneksel, Eşitlikçi, Evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı alt boyut puan ortalamalarının öğrenim gördükleri bölüme göre Kruskal-Wallis analizi tablosu

	Geleneksel namus anlayışı alt boyut	Eşitlikçi namus anlayışı alt boyut	Evlilik öncesi cinsellik /namus anlayışı alt boyut	KİNATÖ
	Ort.(Min.Mak	Ort.(Min.Mak	Ort.(Min.Mak	Ort.(Min.Mak
Eğitim Fak. (n=845)	19 (9 - 45)a	20 (11 - 55)a	19 (5 - 25)a	58 (25 - 125)a
Sağl.Bil.Fak.(n= 405).	17 (9 - 41)a	19 (11 - 45)a	18 (5 - 25)a	54 (25 - 106)a
İktisadi ve İdari Bil. Fak.(n=398)	17 (9 - 42)a	18 (11 - 44)a	18 (5 - 25)a	54 (25 - 109)a
İlahiyat Fak.(n=445)	30 (9 - 45)b	31 (11 - 55)b	20 (10 - 25)b	83 (33 - 117)b
Mühendislik Fak.(n=399)	32 (11 - 45)b	45 (12 - 55)c	12 (5 - 25)c	88 (28 - 125)bc
Fen-Edebiyat Fak.(n=432)	37 (9 - 45)c	48 (11 - 55)c	13 (5 - 25)c	95 (29 - 125)c
KW	1059,1	1821,2	801,3	1321,5
p	0,001*	0,001*	0,001*	0,001*

*P< .01; KW=Kruskal Wallis test istatistiği; a,b,c: aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur.

Tablo 7'de Genel namus anlayışı değerleri fakülterlere göre farklılık göstermektedir (p=0,001; p<0,01). Eğitim fakültesinde ortanca değer 58, sağlık bilimlerinde 54, iktisadi ve idari bilimler fakültesinde 54, ilahiyat fakültesinde 83, mühendislik fakültesinde 88 ve fen-edebiyat fakültesinde de 95 olarak elde edilmiştir. Fen edebiyat fakültesi ile mühendislik fakültesi arasında istatistiksel olarak fark yoktur. Bu iki fakültede eşitlikçi bir yaklaşım söz konusudur. Fen-edebiyat fakültesi ise diğer tüm fakültelerden daha yüksek puana sahiptir. Mühendislik fakültesi ile ilahiyat fakültesi arasında fark yoktur. Bu iki fakültede de eşitlikçi bir yaklaşım söz konusudur. Bu iki fakülte diğerlerinden daha yüksek bir ortanca değere sahiptir. Eğitim, sağlık bilimleri ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi arasında ise fark yoktur.

Geleneksel namus anlayışı alt boyut puanları fakülterlere göre farklılık göstermektedir (p=0,001; p<0,01). Eğitim fakültesinde ortanca değer 19, sağlık bilimlerinde 17, iktisadi ve idari bilimler fakültesinde 17, ilahiyat fakültesinde 30, mühendislik fakültesinde 32 ve fen-edebiyat fakültesinde de 37 olarak elde edilmiştir. Fen-edebiyat fakültesinin geleneksel namus

algısına bakıştaki ortanca değeri diğer tüm fakültelerden daha yüksektir. İlahiyat ve mühendislik fakültesi arasında geleneksel namus anlayışı açısından fark yok iken bu iki fakültenin ortanca değeri fen-edebiyat fakültesi hariç diğer fakültelerden daha yüksek bulunmuştur. Eğitim, sağlık bilimleri ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi arasında ise fark yoktur.

Eşitlikçi namus anlayışı puanları fakültelere göre farklılık göstermektedir ($p=0,001$; $p<0,01$). Eğitim fakültesinde ortanca değer 20, sağlık bilimlerinde 19, iktisadi ve idari bilimler fakültesinde 18, ilahiyat fakültesinde 31, mühendislik fakültesinde 45 ve fen-edebiyat fakültesinde de 48 olarak elde edilmiştir. Fen-edebiyat fakültesinin geleneksel namus algısına bakıştaki ortanca değeri ile mühendislik fakültesi arasında fark yoktur. Fakat bu iki fakültenin ortanca değeri diğer tüm fakültelerden daha yüksektir. İlahiyat fakültesinin ortanca değeri mühendislik ve fen-edebiyat hariç diğer fakültelerden daha yüksektir. Eğitim, sağlık bilimleri ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi arasında ise fark yoktur.

Evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puanları fakültelere göre farklılık göstermektedir ($p=0,001$; $p<0,01$). Eğitim fakültesinde ortanca değer 19, sağlık bilimlerinde 18, iktisadi ve idari bilimler fakültesinde 18, ilahiyat fakültesinde 20, mühendislik fakültesinde 12 ve fen-edebiyat fakültesinde de 13 olarak elde edilmiştir. Fen-edebiyat fakültesinin geleneksel namus algısına bakıştaki ortanca değeri ile mühendislik fakültesi arasında fark yoktur. Fakat bu iki fakültenin ortanca değeri diğer tüm fakültelerden daha yüksektir. İlahiyat fakültesinin ortanca değeri mühendislik ve fen-edebiyat hariç diğer fakültelerden daha yüksektir. Eğitim, sağlık bilimleri ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi arasında ise fark yoktur. Bu fakültelerde ise kararsız bir tutum söz konusudur.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde üniversite öğrencilerin kadına ilişkin namus algıları tutumları cinsiyete, sosyo ekonomik düzeye, sınıf düzeyine ve fakülteye göre incelenmiş ve buna ilişkin bulgular tartışılıp yorumlanmıştır.

Araştırmanın birinci denencesi "**Öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı puan ortalamaları ile kadına ilişkin “namus” anlayışı tutum ölçeğinin alt boyutlarından geleneksel namus anlayışı, eşitlikçi yaklaşım, evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puan ortalamaları cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir**” analiz edildiğinde kız öğrencilerin genel namus algısı ortanca değerlerinin 64 olduğu ve bu değere göre kız öğrencilerin kararsız bir tutuma sahip oldukları ve erkek öğrencilerin ise genel namus algısı ortanca değerleri 76 olduğu ve bu değere göre erkek öğrencilerin eşitlikçi bir namus algısı tutumuna sahip oldukları söylenebilir.

Ayrıca öğrencilerin geleneksel namus anlayışı alt boyutu puanları cinsiyete göre farklılık gösterdiği ve kadınlarda ortanca değer 21 iken erkeklerde bu değer 28 olarak elde edilmiştir. Erkeklerin geleneksel namus anlayışı alt boyutu ortanca puanları kadınlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin eşitlikçi namus anlayışı alt boyutu puanları ise cinsiyete göre farklılık göstermiştir. Kadınlarda ortanca değer 23 iken erkeklerde bu değer 30 olarak elde edilmiştir ve erkeklerin ortanca puanı kadınlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puanları cinsiyete göre farklılık göstermemekte (18) ve evlilik öncesi cinsellik konusunda her iki cinsin de benzer tutuma sahip oldukları söylenebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde çalışma bulgusunu destekleyen araştırmalar olduğu gibi desteklemeyen araştırmalar da olduğu görülmektedir. Buna göre, evlilik yaşamı ile ilgili değerlendirmelerin yapıldığı Vefikuluçay v.d.(2007) çalışma yaşamı, toplumsal yaşam, evlilik ve aile yaşamı ile konuları içeren çalışmalarında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre

kadına ilişkin daha geleneksel ve cinsiyet ayrımcılığını içeren bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. Yazıcı ve İzgi-Topalak (2014) çalışmalarında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Ancak, Gürsoy ve Arslan (2014) üniversite son sınıf öğrencileri üzerinde yaptıkları bir araştırmada ‘cinsiyetin’ öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışına yönelik tutumlarını etkileyen önemli faktörler arasında yer aldığını göstermişlerdir. Bu araştırmada kız öğrencilerin namusa ilişkin tutumlarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Burada genel olarak namus anlayışı yönünden kız öğrencilerin erkeklere göre daha eşitlikçi tutum sergiledikleri görülmektedir.

Bilgiç ve diğerleri (2015) öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algı ve tutumlarını kapsayan araştırmalarında eşitlikçi cinsiyet ve kadın cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutumun sergilendiği, evlilikteki cinsiyet rolünün ise geleneksel cinsiyet ve erkek cinsiyet rolüne ilişkin ise geleneksel bakış açısına sahip oldukları saptanmıştır.

Ökten (2009)’in Güneydoğu Anadolu bölgesinde kadın cinselliği ve bedeninin bölge kültürel yapısına göre incelediği araştırmasında bölgenin genelinde erkeği merkeze alan bir anlayışın yansımaları bulunmuştur. Bir başka araştırmada ise Şenel (2014), 20 yaş altı genç kadınlar toplumsal cinsiyet rolleri ile hareket etmekte olduğunu ve bu rolleri fazlasıyla içselleştirdiğini belirtmektedir. Ayrıca Şenel (2014) araştırmasında yaşça olgun erkeklerin, genç erkeklerden daha ılımlı bir bakış açısına sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmada kadınların erkeklerden genel kadına ilişkin namus anlayışı tutumu ölçeği ve geleneksel namus anlayışı ve eşitlikçi namus anlayışı alt boyutlarından daha düşük puan elde etmeleri kadınlar ile erkekler arasında yaş farklılıklarından ve kadınların yaşça erkeklerden daha küçük olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler arasında genel olarak 18, 19, 20, 21, 22, ve 23 yaşında olan kızların oranı aynı yaşta olan erkeklerden en az iki kat daha fazla olduğu ve 24 yaş ve üzerinde ise kızların sayısı aynı yaşta olan erkeklerin yarısından daha da az olduğu görülmektedir.

Bu araştırmalar incelendiğinde, araştırmanın 1.denencesine göre kız öğrencilerin kadın ilişkin namus algısı tutumunun “kararsız” olarak görülürken erkek öğrencilerin ise “eşitlikçi” bir tutum sergilediklerinin görülmesi aldıkları eğitim ile ilişkilendirilebilir. Buna karşın her ne kadar öğrenciler üniversite düzeyinde eğitim alıyor iseler de kız öğrencilerin halen namus kavramına ilişkin tutumlarında “kararsız “ tutum sergilemeleri yıllardır kökleşmiş bir şekilde süren namus ile cinsellik algısı, toplumsal namus algısının değişiminin be denli zor olduğunun göstergesi şeklinde belirtilebilir. Bu bulguya göre kız öğrencilerin “kararsız”

olmaları da aslında olumlu bir tutum olarak düşünülebilir. Çünkü ilerleyen yıllarda, farklı araştırmalarda “kararsız” tutumdan “eşitlikçi” tutuma geçiş söz konusu olabilir.

Araştırmanın 1.denencesinde evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışına ilişkin tutumların kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p=0,877$). Evlilik öncesi cinsellik konusunda her iki cinsin de benzer tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Araştırmanın ikinci denencesi **“Öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı puan ortalamaları ile kadına ilişkin “namus” anlayışı tutum ölçeğinin alt boyutlarından geleneksel namus anlayışı, eşitlikçi yaklaşım, evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puan ortalamaları sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir”** analiz edildiğinde, üniversite öğrencilerinin genel olarak namus algısına ilişkin tutumları sınıf düzeyine göre değerlendirildiğinde (ortanca değer 69-72 arasında) “kararsız” tutum sergilendiği görülmüştür. Geleneksel namus anlayışı alt boyut puanları da sınıf düzeyine göre farklılık göstermemiştir ($p=0,315$) (Tablo 5).

Literatür incelendiğinde üniversite öğrencilerinin namus algılarının sınıf düzeyine göre incelendiği araştırmalara ulaşılamamıştır. Diğer taraftan Gürsoy ve Arslan (2014)’ın yaptıkları bir araştırmada öğrencilerin tutumlarının oluşmasında, üniversite eğitiminden çok ailenin ve toplumun “namus kültürünün” kritik rol oynadığını ortaya koymuşlardır. Benzer şekilde Şenel (2014) yaptığı bir araştırmada üniversite eğitiminin namus algısını olumlu yönde etkilemedi belirtilmiş ve eğitim düzeyinin en alt seviyeden, en üste kadar geniş bir dağılım oluşturduğu, ancak namus algısının eğitim seviyesinin yüksek olması ile değişmediği, toplumsal cinsiyet rollerinin içselleştirilmiş olduğu belirtilmiştir. Bir başka araştırmada, Vefikuluçay ve arkadaşları (2007), üniversite öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel bakış açısına sahip olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, aynı araştırmada, aydın bireyler yetiştirmeyi hedefleyen üniversite eğitiminin bu hedefini tam anlamıyla gerçekleştiremediği ve öğrencilere temel mesleki bilginin yanısıra toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda duyarlılık kazandırılması gerektiği belirtilmektedir.

Eşitlikçi namus anlayışı alt boyut puanlarının sınıf düzeyine göre farklılık gösterdiği ve sınıf seviyesi yükseldikçe eşitlikçi namus algısı puanlarında yükselme olduğu görülmektedir (Tablo 5). Bu sonuç her ne kadar namus algısına ilişkin tutumun toplumsal

algıya rağmen değişiminin çok zor olduğu görülmesine ve söylenilmesine rağmen burada eğitim seviyesi yükseldikçe eşitlikçi namus algısı tutumunun yükselmesi, eğitimin tutum değişiminde olumlu olduğu şeklinde ifade edilebilir. İlgili araştırmaların da bu sonucu desteklediği belirtilebilir. Örneğin Şenel(2014)'in araştırma sonuçlarına göre 20 yaş altı genç kadınlar toplumsal cinsiyet rolleri ile hareket etmekte ve bu rolleri fazlasıyla içselleştirmektedirler. Yaş ve eğitim seviyesi arttıkça kadınların da bakış açısının cinsel ahlak temelli yaklaşımdan, genel ahlak boyutuna geçtiği görülmektedir. Ayrıca Şenel'e göre yaşça olgun erkeklerin genç erkeklerden daha ılımlı bir bakış açısına sahip olduğu da ulaşılan sonuçlardandır. Ayrıca Öğrencilerin eşitlikçi tutumlarında gerçekleşmiş olan farklılık üniversite sebebi ile aile ortamından uzaklaşmaları ve farklı bir ortamda bir kaç yıl yaşam sürdürmelerinden de kaynaklandığı düşünülmektedir.

Evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı alt boyutu sınıf düzeyine göre incelediğinde son sınıfta ortanca puanın düştüğü görülmektedir. Bu durum evlilik öncesi cinsellik konusunda dördüncü sınıf öğrencilerin ortanca puanlarının diğer sınıflardan düşük olması öğrencilerin evlilik öncesi cinsellik konusunda daha geleneksel bir tutuma sahip oldukları ve zaman içinde ve belki de üniversite ve arkadaşlar ortamı etkisi ile bu tutumlarını içselleştirerek daha da katı bir tutum oluşturdukları şeklinde söylenebilir. Benzer şekilde Gürsoy ve Arslan (2014) son sınıf üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları bir araştırmada, özellikle erkek öğrencilerin evlilik öncesi kadının cinsellik yaşamasına karşı oldukları ve cinsellik yaşanmadıkça flört etmeyi onayladıkları belirtilmektedir. Ayrıca öğrencilerin tutumlarının oluşmasında, üniversite eğitiminden çok ailenin ve toplumun “namus kültürü” kritik rol oynadığı ifade edilmektedir. Benzer şekilde bu araştırma bulgusunda da son sınıf öğrencilerin evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı alt boyut ortanca puanının düşmesi öğrencilerin evlilik öncesi cinsellik tutumlarının oluşmasında daha çok ailenin ve toplumun namus anlayışının etkisi olduğu ve öğrenim gördükleri üniversitenin bulunduğu bölgenin geleneksel yapısının, toplumun değer yargılarının-tutumunun ve üniversite ortamının öğrencilerin tutumlarının değişimi üzerinde etkili olabileceği şeklinde düşünülebilir. Benzer şekilde Şenel (2014) yaptığı araştırmasında da namus anlayışının üniversite eğitimi ile değişmediği ve toplumsal cinsiyet rollerinin öğrencilerin davranışlarının değişiminde daha etkin olduğu ve öğrencilerin bu şekilde davranışlarını içselleştirdiği belirtilmektedir.

Buraya kadar yapılan açıklamalar kapsamında, ataerkil toplumlarda olduğu gibi Türkiye'de de genel olarak namus kadın bedeni üzerinden tanımlanmış bir olgu haline

gelmiştir ve kadının namusu yalnızca kendinin değil ailenin ve aile üyelerinin her birinin onuru ve şerefi ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca genel olarak namusun kadının bakireliği ile eşdeğer kabul edildiği görülmektedir. Bu nedenle dini inançların ve geleneklerin daha baskın olduğu Karadeniz bölgesinde evlilik öncesi cinsellik konusunda aile içinde daha geleneksel bir anlayışın geliştiği ve içselleştiği ve üniversite döneminde de devam ettiği düşünülmektedir. Başoğlu(2014)'nın yaptığı araştırmasında aile ve namus kavramına önem veren katılımcıların kadının cinsel ahlakını namusun alanı içerisinde algıladıkları görülmektedir. Katılımcıların çoğunun aile kurumuna verdikleri önemden dolayı, evlilik dışı cinsel ilişkiye karşı çıktıkları ve kadının evlilik öncesi bekaretinin önemli olduğu, bunun kadın için bir namus göstergesi olduğunu ifade ettikleri belirtilmiştir.

Araştırmanın üçüncü denencesi **“Öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı puan ortalamaları ile kadına ilişkin “namus” anlayışı tutum ölçeğinin alt boyutlarından geleneksel namus anlayışı, eşitlikçi yaklaşım, evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puan ortalamaları sosyo-ekonomik düzeye göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir”**, analiz edildiğinde, kadına ilişkin genel namus algısı ortanca puanlarının (ortanca puan 66-70.5 arasında) sosyo ekonomik düzeye göre “kararsız” bir tutum sergilediği ve aralarındaki ilişkinin anlamlı olmadığı görülmektedir. Benzer şekilde geleneksel namus anlayışı ve eşitlikçi namus anlayışı ortanca puanları ile sosyo ekonomik düzey arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak Evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışında ortanca puanlarının öğrencilerin sosyo ekonomik duruma göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Sosyoekonomik durumu orta olanların evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puanı hem sosyoekonomik durumu düşük ve hem de yüksek olanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 6). Alanyazın incelendiğinde Sakallı-Uğurlu ve Akbaş, (2013) ve Kardam (2005)'in araştırmalarında sosyoekonomik düzey ile yakından ilişkili olan eğitimsizliğin namusa yönelik tutum ve algıları etkileyebileceği belirtilmiştir. Bu sonuç araştırma bulgumuzun sonucunu kısmen desteklediği şeklinde ifade edilebilir.

Evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı alt boyut ortanca puanlarının sosyoekonomik düzeye göre istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve sosyoekonomik durumunu orta olarak ifade eden öğrencilerin ortanca puanlarının, sosyoekonomik durumu düşük ve yüksek olarak belirtenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 6). Görüldüğü gibi sosyoekonomik durumun yüksek olarak belirten öğrencilerin özellikle evlilik öncesi cinsellik namus anlayışı puanlarının yüksek olması anlamına gelmediği söylenebilir. Bu durum ailenin, özellikle

toplumun tutumunun ve eğitimin de öğrenciler üzerindeki etkisinin yüksek olması şeklinde ifade edilebilir.

Gürsoy ve Arslan (2014)'in araştırmalarında anne-baba eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı ile ilgili tutum puanlarında önemli bir artış olduğu saptanmıştır. Diğer bir değişle anne-baba eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin kadına ilişkin namus algısına yönelik tutumlarının daha olumlu ve eşitlikçi olduğu belirlenmiştir. Buradan hareketle ailenin çocuğun davranış ve tutumunun şekillenmesinde etkili olduğu düşünüldüğünde, sosyoekonomik düzeyden daha çok anne baba tutumu ve bireyin içinde bulunduğu çevrenin davranışlarının değişiminde etkili olabileceği şeklinde bu araştırma denencesinin sonucu ifade edilebilir

Araştırmanın dördüncü denencesi **“Öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı puan ortalamaları ile kadına ilişkin “namus” anlayışı tutum ölçeğinin alt boyutlarından geleneksel namus anlayışı, eşitlikçi yaklaşım, evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puan ortalamaları öğrenim gördükleri bölüme göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir”**, analiz edildiğinde üniversite öğrencilerinin kadına ilişkin genel namus anlayışı tutumunun ve alt boyutlarından geleneksel ve eşitlikçi alt boyutlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre, eğitim fakültesi ile ilahiyat fakültesi, mühendislik ve fen edebiyat fakültesi arasında; sağlık bilimleri fakültesi ile ilahiyat fakültesi, mühendislik ve fen edebiyat fakültesi arasında; iktisadi ve idari bilimler fakültesi ile ilahiyat fakültesi, mühendislik ve fen edebiyat fakültesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile eğitim fakültesi, sağlık bilimleri fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin kadına ilişkin genel namus algısı puan ortancalarının ilahiyat fakültesi, mühendislik ve fen edebiyat fakültesinde öğrenim gören öğrencilerden daha düşük olduğu söylenebilir.

Diğer yandan alt boyutlardan evlilik öncesi cinsellik alt boyut puan ortanca puanı ile bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın eğitim fakültesi ile ilahiyat fakültesi, mühendislik ve fen edebiyat fakültesi arasında; sağlık bilimleri fakültesi ile ilahiyat fakültesi, mühendislik ve fen edebiyat fakültesi arasında; iktisadi ve idari bilimler fakültesi ile ilahiyat fakültesi, mühendislik ve fen edebiyat fakültesi arasında olduğu görülmektedir. Buna göre evlilik öncesi cinsellik alt boyut ortanca puanının en yüksek ilahiyat fakültesinde öğrenim gören öğrencilerden, en düşük de mühendislik fakültesinde öğrenim gören öğrencilerde elde edilmiştir (Tablo 7). Bu durum bu bölümlerde öğrenim

gören öğrencilerin anne baba öğrenim düzeyi ile açıklanabilir. Bir diğer ifade ile öğrenim düzeyi yüksek ebeveyne sahip öğrencilerin ve anne baba tutumlarının bölümlerde eğitim gören öğrencilerin namus anlayışına ilişkin tutumlarının farklı olmasının nedeni olarak söylenebilir.

Diğer yandan alt boyutlardan evlilik öncesi cinsellik alt boyut puan ortanca puanı ile bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın eğitim fakültesi ile ilahiyat fakültesi, mühendislik ve fen edebiyat fakültesi arasında; sağlık bilimleri fakültesi ile ilahiyat fakültesi, mühendislik ve fen edebiyat fakültesi arasında; iktisadi ve idari bilimler fakültesi ile ilahiyat fakültesi, mühendislik ve fen edebiyat fakültesi arasında olduğu görülmektedir. Buna göre evlilik öncesi cinsellik alt boyut ortanca puanının en yüksek ilahiyat fakültesinde öğrenim gören öğrencilerden, en düşük de mühendislik fakültesinde öğrenim gören öğrencilerde elde edilmiştir (Tablo 7). Bu durum bu bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin anne baba öğrenim düzeyi ile açıklanabilir. Bir diğer ifade ile öğrenim düzeyi yüksek ebeveyne sahip öğrencilerin ve anne baba tutumlarının bölümlerde eğitim gören öğrencilerin namus anlayışına ilişkin tutumlarının farklı olmasının nedeni olarak söylenebilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde özellikle eğitim ve sağlık bilimleri fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin gelen olarak ve alt boyutları yönünde kadına ilişkin namus algısı ortanca puanlarının düşük olmasının oldukça düşündürücü olduğu söylenebilir. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, eğitim, öğretim ve insana yardım konusunda önemli bir yere sahip eğitim fakültesi öğrencilerinin gelecek nesilleri sağlıklı yönlendirme yapabilmesi için öncelikle bulunduğu konuma dikkat çekmesi bakımından anlamlıdır. Aynı şekilde sağlık bilimlerinde öğrenim gören öğrencilerin gelecekte kadınlara yönelik hizmetlerin verilmesinde, cinsiyet ayrımcılığının önlenmesinde önemli bir konuma sahiptirler. Ancak, bu araştırmada bu bölümde öğrenim gören öğrencilerin kadına ilişkin namus algısının diğer bölümlere göre düşük olmasının oldukça düşündürücü olduğu söylenebilir. Bu sonuç, gelecekte öğrencilerin hizmet verdiği bireylerin eşitlikçi bakış açısına sahip olmalarında yol gösterici olacaktır. Aynı zamanda kadınlarda cinsiyet ayrımcılığının en çok yapıldığı üreme sağlığı alanında pozitif ayrımcılık bakış açısıyla kadınların sağlık bakım ihtiyaçlarına öncelik tanıyacaklardır.

İlgili alan yazın incelendiğinde bu farklılığın lise döneminde de olduğu fark edilmiştir. Çelik ve diğerleri (2013) yaptıkları araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre Süper lise/Anadolu liselerinden mezun olanların diğer lise türlerinden mezun olanlara göre ve sağlık

bilimlerinde okumakta olanların diğer alanlarda okuyanlara göre eşitlikçi cinsiyet tutumlarının daha yüksek düzeyde olduğu sonucu saptanmıştır. Bir diğer araştırmada Zeyneloğlu (2008) süper lise/ Anadolu lisesinden mezun olan öğrencilerin, düz liseden mezun olanlara göre toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip olduklarını belirtmiştir. Benzer olarak toplumsal cinsiyet rolleri sağlık bölümünde öğrenim gören öğrenciler üzerinde çalışıldığında öğrencilerin daha eşitlikçi bir tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Kavuran 2011; Atış 2010).

BÖLÜM VI

6.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan genel sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin kadına ilişkin namus anlayışı tutumlarının öğrencilerin cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyoekonomik düzey ve öğrenim gördükleri bölüme göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırma ile elde edilen sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki öneriler yapılabilir:

- 1- Üniversite öğrencilerinin kadına ilişkin namus anlayışı tutumlarının daha ayrıntılı ve derinlemesine odak görüşmelerle bölgesel farklılıkları ortaya çıkaracak daha kapsamlı nitel çalışmaların yapılması önerilebilir.
- 2- Ebeveynlerin değer yargılarının çocuğun tutum ve davranışları üzerindeki etkisi olduğu düşünüldüğünden namus algısına ilişkin tutumlar konusunda eğitsel farkındalık çalışmaları yapılabilir.
- 3- Çocuğun değer yargılarının kazanmasında ve içselleştirmesinde içinde yetiştiği toplum etkin olduğundan dolayı medya ve iletişim organları aracılığıyla namus algısına konusunda bilinçlendirme çalışmaları anlamlı olabilir.
- 4- Öğrencileri toplumsal cinsiyet ayrımcılığı konusunda bilinçlendirmek amacıyla bölümlerin eğitim müfredatlarında uygun seçmeli dersler uygun olabilir.
- 5- Araştırma sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı tutumlarının oluşmasında ailenin ve toplum kültürünün önemli etkisi olduğu görülmektedir ve geleneksel namus anlayışının namus cinayetlerinin gerçekleşmesinde önemli etkisi olduğu için namus anlayışını değiştirmeye yönelik

eğitim programlarının hazırlaması ve toplumun ve ailelerin bu konuda eğitilmesi ve bilgilendirilmesi önerilmektedir.

- 6- Üniversite öğrencileri geleceğin karar vericileri ve eğitimcileri olacakları için onların namus anlayışlarının ne durumda olduğunu belirlemek ve üniversite eğitiminin öğrencilerin namus anlayışı tutumlarını değiştirmeye yönelik içeriğinin değiştirilmesi ve uygun etkinliklerin hazırlanması önerilebilir.
- 7- Genel olarak namus anlayışının aile içinde ya da daha erken yaşlarda oluşarak içselleştirildiği için özellikle lise döneminde aile içi şiddet, kadın hakları, namus ve cinsellik konusunda eğitimlerin düzenlenmesi uygun olabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkalın, N., Şahin, B.ve Çakır, H. (2015). Kadının namusu bir erkeğin namusu bin: Namus kavramsallaştırmasında Mersin Örneği. *Türkiye Dördüncü Nüfus bilim Konferansı*, Hacettepe Üniversitesi, 5-6 Ekim Ankara.
- Aksu, B.ve Üstün, İ. (2005). "Sıcak aile ortamı" Demokratikleşme sürecinde kadın ve erkekler. İstanbul : TESEV Yayınları.
- Altunel, M. (2012). Namus. *Ankara Barosu Dergisi*, 1, 215-217.
- Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi (2008). *İnsanlığın namus lekesi: Töre cinayetleri*. *Ankara Barosu Dergisi* (ss. 17-19) içinde. Erişim : 21 Ekim 2016, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2008-4/3.pdf>.
- Arın, C. (2001). Femicide in the name of honor in Turkey. *Violence Against Women*, 7(7), 821-825.
- Atış, F. (2010). *Ebelik / Hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Bağlı, M. ve Özensel, E. (2011). *Türkiye’de töre ve namus cinayetleri: Töre ve namus cinayeti işleyen kişiler üzerine sosyolojik bir araştırma*. İstanbul : Destek Yayınevi.
- Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı (2008). *Töre ve Namus Cinayetleri Raporu*. Erişim:11 Ekim 2016, docplayer.biz.tr/4271893-T-c-basbakanlik-dnsan-haklari-baskanligi.html.
- Başoğlu, S.G. (2014). *Türkiye’de iktidar ilişkileri açısından namus kavramsallaştırması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bilge, Z. (2002). *Kuru gürültü: ataerkil toplumun namus anlayışı uğruna öldürülen kadın* (ss.27-38) içinde, Erişim:8 Eylül 2016. <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iulitera/article/viewFile/1023015163/1023014369>
- Bilgiç, D., vd. (2015). Ebelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algı ve tutumları: Çok merkezli çalışma. *I.Uluslararası Çukurova Kadın Çalışmaları Kongresi* , Balcalı-Adana.
- Chesler, P. (2015). When women commit honor killings. *Middle East Quarterly*, 22(4), 1-12.
- Çelik, A.S. vd. (2013). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarının belirlenmesi. *Florence Nigtingale Hemşirelik Dergisi*, 21(3), 181-186.
- Dikici, A. (2001). Geleneklerin toplumdaki yeri ve önemi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 251-258.
- Dilmaç, J.A. (2016). Honor in everyday life in turkish society: a barrier against deviance? *Journal Deviant Behavior*, 37(3), 302-314.

- Dinçer, M. (2003). Eğitimin toplumsal değişme sürecindeki gücü. *Ege Eğitim Dergisi*, 3(1), 102-112.
- ECCE (*E-Collaborative for Civic Education*). (2012). *Supporting women's rights in Iran. E-Collaborative for Civic Education* içinden, Erişim : 10 Eylül 2016, <https://tavaana.org/sites/default/files/Women's%20Rights.pdf>
- Elbedour, S., et al.(2006). The scope of sexual, physical, and psychological abuse in a Bedouin-Arab community of female adolescents: The interplay of racism, urbanization, polygamy, family honor, and the social marginalization of women. *Child Abuse & Neglect*, 30(3), 215-229.
- Ellialtı, T. (2012). Evlilik öncesi cinsellik, bekaret ve beden disiplini : Kadınların “aşk “ üzerinden cinsek ahlak mücadelesi. *Cotigo*, 70(71), 371-397.
- Engels, F. (2010). *Ailenin, özel mülkiyetin ve devletin kökeni*. Kenan Somer (Çev.). Ankara: Sol Yayınları.
- Ertürk, Y. (2007). *Kadına karşı şiddet, nedenleri ve sonuçları özel raportörü Yakın Ertürk Türkiye raporu. İnsan Hakları Ortak Platformu* içinden, Erişim : 15 Ekim 2016, <http://docplayer.biz.tr/6804569-Kadina-karsi-siddet-nedenleri-ve-sonuclari-ozel-raportoru-yakin-erturk-turkiye-raporu.html>.
- Erol, M. (2008). Toplumsal cinsiyetin tutumlar üzerindeki etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2), 199-219.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği (Malatya örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (2), 209-230.
- Eyuboğlu, İ.Z. (1991). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Fırat, S., İltas, Y. ve Gulmen, M.K. (2016). Honor kiling a cultural issue: global or regional? *E-Journal of Law*, 2(1), 1-13. Erişim: 21 Ağustos 2016, <http://e-journaloflaw.org/index.php/e-journaloflaw/article/view/21/20>.
- Gezik, E. (2003). *Şeref, kimlik ve cinayet, namus üzerine bir araştırma*. Ankara : Kalan Yayınları.
- Gültekin, L. (2013). Toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde namus, bellek ve kıskançlık kavramları. *Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Namus, Bellek ve Kıskançlık Kavramları konulu konferans metnidir*. Erişim: 2 Ekim 2016, <http://docplayer.biz.tr/16684099-Toplumsal-cinsiyet-rolleri-cercevesinde-namus-bellek-ve-kiskanclik-kavramlari.html>.
- Gürsoy, E., ve Arslan-Özkan, H. (2014). Türkiye’de üniversite öğrencilerinde kadına ilişkin “namus” algısı. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 5(3), 149-159.
- Gürsoy, E., vd. (2014). Views of women’s sexuality and violence against women in Turkey: A cross sectional investigation among university students. *Journal of Transcultural Nursing*, 27(2), 189-198.

- Gürsoy, E. ve Arslan, H. (2011). Üniversite öğrencilerinde kadına ilişkin “Namus” anlayışı tutum ölçeği (KINATÖ) geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Sağlık ve Toplum Dergisi*, 3, 28-37.
- Hökelekli, H. (2011). Namus. *Yeni Ümit Dini İlimler ve Kültür Dergisi*, 24(94), 10-13.
- Işık, R. ve Sakallı-Uğurlu, N. (2009). Namusa ve namus adına kadına uygulanan şiddete ilişkin tutumlar ölçeklerinin öğrenci örneklemeyle geliştirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24), 16-24.
- İlkkaracan, P. (2011). *Biyolojik, toplumsal cinsiyet ve siyaset üçgeninde cinsellik ve cinsel haklar. cinsellik ve cinsel eğitim konferans kitabı*. İstanbul : Türkiye Aile Sağlığı ve Planması Vakfı Konferans Kitabı.
- İnci, H.Ü. (2013). Basında yer alan namus cinayetlerinin sosyolojik analizi. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 282-296.
- Kahraman, L. vd. (2014). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi toplumsal cinsiyet algısı araştırması. *Turkish Studies*, 9(2), 811-831.
- Kalav, A. (2012). Namus ve toplumsal cinsiyet. *Mediterranean Journal of Humanities*, 2(2), 149-163.
- Kardam, F. (2002). *Namus gerekçesiyle öldürülme ya da kendi canına kıyma: kadın cinselliği üzerinde baskıların benzer koşullarda farklı sonuçları mı?* Erişim : 21 Eylül 2016. <http://www.huksam.hacettepe.edu.tr>.
- Kavuran, E. (2011). *Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine bakışlarının belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum
- Kazemi, S.S. (2009). *Criminologically study of honor killings*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Tahran üniversitesi, Tahran.
- Ljungqvist, F.C. (2011). Female shame, male honor: the chastity code in Juan Luis Vives' de institutione feminae christianae. *Journal of Family History*, 1-16.
- Kim, Y. Cohen, D. ve Au, W. (2010). The jury and abjuration of my peers: The self in face and dignity cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98, 904-916.
- Nacafiyan, B.ve Saidof, A. (2011). A case study of suicide among women of Iran and Tajikistan. *Behavioral Science Journal*, 127-144.
- Miakhel, S. (2009). Understanding Afghanistan: The importance of tribal culture and structure in security and governance. *Asian Survey Journal*, 35 (7), 1-22.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2008). *Medyada töre cinayetlerinin yansımaları, veliler ve öğrenciler üzerindeki etkileri*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. Erişim : 12 Mayıs 2015, www.meb.gov.tr/earged/earged/tore_namus_etkileri.

- Niaz, M. vd. (2012). Honor Killing in Pakistan: An Islamic Perspective. *Asian Social Science Journal*, 8(10), 180-185.
- Nişanyan, S. (2011). Sözlere soy ağacı: Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü, Erişim: 1 Ekim 2016, [http:// www.nisanyansozluk.com/?k=namus](http://www.nisanyansozluk.com/?k=namus)
- Ökten, Ş. (2009). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin toplumsal cinsiyet düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 302-312.
- Öztürk, M.ve Demirdağ, M.A. (2013). Namusunu kanla temizleyenler: Mardin Cezaevi'nde namus davası nedeniyle yatan mahkûmlar üzerinde bir araştırma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(30), 117-135.
- Payton, J. (2014). "Honor," collectivity, and agnation: Emerging risk factors in "honor"-based violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(16), 2863-2883.
- Sakallı, N.,Karakurt, G. ve Uğurlu, O. (2001). Evlilik öncesi yaşanan cinsel ilişkiye ve kadınların evlilik öncesi cinsel ilişkide bulunmasına karşı tutumlar. *Tecrübi Psikoloji Çalışmaları*, 22, 15-29.
- Sakallı-Uğurlu, N. ve Akbaş G. (2013). Namus kültürlerinde "namus" ve "namus adına kadına şiddet" sosyal psikolojik açıklamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 16, 76-91.
- Sever, A. ve Yurdakul, G. (2001). Culture of honor, culture of change: A feminist analysis of honor killings in Turkey. *Violence against Women*, 7, 964-998.
- Şenel, B. (2014). *Cinsel yönelim ayrımcılığının gündelik hayat yansımaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Şimşek, H. (2011). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın üreme sağlığına etkisi: Türkiye örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 119-126.
- Tahincioğlu, N. (2011). *Namusun Halleri*. İstanbul: Positiga Yayınları.
- Tahincioğlu, N. (2010). Namusun ve namus cinayetlerinin cinsiyet eşitsizlikleri bağlamında analizi. *Kültür ve İletişim Dergisi*, 12(2), 131-158.
- Tezcan, M. (1999). *Ülkemizde aile içi töre ya da namus cinayetleri, töre cinayetleri*, Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları. .
- Tezcan, M. (2003). *Türkiye'de töre (namus) cinayetleri (sosyokültürel antropolojik yaklaşım)*. Ankara: Natural yayınları.
- TDK (2011). *Türk dil kurumu Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- T.C. İnsan Hakları Başkanlığı (2008). *Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, Töre ve namus cinayetleri raporu*. Erişim: 12. Ağustos 2016, <http://docplayer.biz.tr/4271893-T-c-basbakanlik-dnsan-haklari-baskanligi.html>

- Tuncer, H. (2013). *Türk kadınının geçirdiği evrimin tarihçesi ve bugünkü durumu*. T.C. Başbakanlık Atatürk kültür dil ve tarih yüksek kurumu. Erişim: 10 Mart 2016, <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-16/turk-kadininin-gecirdigi-evrimin-tarihcesi-ve-bugunku-durumu>.
- Ünkap. Ö. (2009). *Türkiye’de namus adına işlenen cinayetler: mücadele ve kazanımlar kamer örneği*. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Bilim Dalı. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul.
- Vandello, J.A. & Cohen, D. (2003). Male honor and female fidelity: Implicit cultural scripts that perpetuate domestic violence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 997-1010.
- Vargün, N.F. (2007). Namus Gerekçesi ile İşlenen Kadın Cinayetleri! *Haber Bülteni Dosyası*, 62-65.
- Vargün, B. (2009). *Batman ve Şanlıurfa’da töre cinayetlerine bakış açısının sosyal ve antropolojik açıdan incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Vefikuluçay, D. vd. (2007). Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 26 – 38.
- Yalçın-Heckman, L. (2002). *Kürtlerde Aşiret ve Akrabalık İlişkileri*. Gülhan Erkaya (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yazıcı, T. ve İzgi-Topalak, Ş. (2014) Mesleki Türk müziği ve batı müziği eğitimi almakta olan üniversite öğrencilerinin namusa ilişkin tutumları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 275-285.
- Yıldız, A.N. (2009). *Kadın cinselliğinin söylemsel inşası ve namus cinayetleri: Şanlıurfa örneği*, Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, V.D. vd. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 775-792.
- Yirmibeşoğlu, V. (2007). *Toprağa düşen sevdalar: töre ve namus gerekçesiyle işlenen cinayetler*. İstanbul: Hürriyet Yayıncılık.
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara’da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER

EK-1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalında yapmakta olduğum doktora tez çalışmasına yöneliktir. Vereceğiniz cevapların çalışmamın sonucuna ışık tutacağından dolayı formda yer alan soruları içtenlikle yanıtlamanız önem taşımaktadır. Elde edilen bilgiler sadece bu araştırma için kullanılacak olup ad ve soyad gibi kimliğinize ilişkin bilgiler vermeniz gerekmemektedir.

Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Rahim DADASHZADEH
Doktora Öğrencisi

1.Yaş :....

2.Sınıf Düzeyi : 1.sınıf ( ) 2.sınıf ( ) 3.sınıf ( ) 4.sınıf ( )

3.Cinsiyet : Kız ( ) Erkek ( )

4.Bölüm : Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ( ) Bilgisayar Öğretimi ve Teknolojileri ( )
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme ( )
Siyaset Bilimi ve Kamu yönetimi ( ) İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
Eğitimi ( ) Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü ( ) Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ( )
Sınıf Öğretmenliği ( ) Hemşirelik bölümü ( ) Beslenme ve diyetetik bölümü ( )

5.Sosyo- ekonomik düzeyinizi nasıl algılıyorsunuz : Düşük ( ) Orta ( ) Yüksek ( )

EK -2. KADINA İLİŞKİN “NAMUS” ANLAYIŞI TUTUM ÖLÇEĞİ (KİNATÖ)

<i>Aşağıda yer alan ifadelerden hiçbirinin kesin doğru bir cevabı yoktur. Her cümle ile ilgili görüş, kişiden kişiye değişebilir. Bunun için vereceğiniz cevaplar sizin kendi (bireysel) görüşünüzü yansıtmalıdır. Her bir cümle ile ilgili görüşünüzü belirtirken, önce cümleyi dikkatlice okuyunuz, sonra cümlede belirtilen düşüncenin, sizin düşünce ve duygularınıza ne derecede uygun olduğunuza karar veriniz ve o seçeneği işaretleyiniz. NOT: Tutum cümlelerinde geçen “<u>Kadın</u>” kelimesi; evli, bekar ya da ayrılmış bütün kadınları kapsamaktadır.</i>	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
I.GELENEKSEL NAMUS ANLAYIŞI	1	2	3	4	5
1.Kadının namusunu babası, erkek kardeşi vb. evlenince kocası korumalıdır.	1	2	3	4	5
2.Toplumsal ahlakının korunması adına bazı durumlarda kadınların cezalandırılması gereklidir.	1	2	3	4	5
3.Kadının namusu korunursa aile namusu korunmuş olur.	1	2	3	4	5
5.Namuslu bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkmamalıdır.	1	2	3	4	5
6.Namuslu bir kadın babasının, eşinin izni olmadan çalışmamalıdır.	1	2	3	4	5
7.Kadın boşansa dahi çocuğu varsa eski kocasının namusu sayılır.	1	2	3	4	5
8.Hiç kimse kadının namus bekçisi değildir.	1	2	3	4	5
9.Bir kadın kocasının sözünden çıkmamalıdır.	1	2	3	4	5
II. EŞİTLİKÇİ YAKLAŞIM					
10.Her genç kızın/Kadının karşı cinsten duygusal arkadaşı olması doğaldır.	5	4	3	2	1
11.Namus konusunda kadınlar çok ağır baskılar altındadır.	5	4	3	2	1
12.Kadına ilişkin geleneksel namus anlayışı kadının ruh sağlığını olumsuz etkiler.	5	4	3	2	1
13.Kadın namusuna ilişkin geleneksel bakış açısı değişmedikçe yasaların değişmesi çözüm olmaz.	5	4	3	2	1
15.Bir kızın bir erkekle flört etmesinde bir sakınca yoktur.	5	4	3	2	1
16.Toplumsal baskı olmasa kadına yönelik bu kadar namus cinayeti işlenmez.	5	4	3	2	1
17.Kadına yönelik namus cinayetleri bu ülkenin yüz karasıdır.	5	4	3	2	1

18.Açık giyinen kadının namusundan şüphe edilmesi doğru değildir.	5	4	3	2	1
19.Bir kadının yabancı erkeklerle el sıkışması namusuna zarar vermez.	5	4	3	2	1
20.Bir kadının erkek arkadaşlarıyla gezip dolaşması namusunu lekelemez.	5	4	3	2	1
III. EVLİLİK ÖNCESİ CİNSELLİK/NAMUS ANLAYIŞI					
21.Kadının bakireliği erkeğin kadına olan güvenini pekiştirir.	1	2	3	4	5
22.Namuslu bir kadın, evlenmeden cinsel birliktelik yaşamamalıdır.	1	2	3	4	5
23.Bir kızın/Kadının sevdiği biriyle cinselliği yaşaması namussuzluk değildir.	5	4	3	2	1
24.Bekâret kadın namusunun simgesidir.	1	2	3	4	5
25.Kadın istiyorsa evlenmeden beraberlik yaşayabilmelidir.	5	4	3	2	1

ÖZGEÇMİŞ

Rahim DADASHZADEH, 6 Ağustos 1979 tarihinde Tebriz’de doğdu. İlkokul, orta okul ve liseyi Tebriz’de bitirdi. 2006 yılında Tebriz Peyam Nur Üniversitesi’nde Genel Psikoloji bölümünden mezun oldu. 2009 yılında Tahran Payam Nur Üniversitesi Genel Psikoloji bölümünde yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2011 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında doktora eğitimine başladı.

Liseyi bitirdikten sonra Tebriz ve çevresindeki köylerde öğretmen olarak çalıştı. Yüksek lisansı bitirdikten sonra "Sosyal Patoloji Önleme Merkezinde" psikolojik danışman olarak çalıştı. Şu anda Tebriz Üniversitesi erkek öğrenci yurdu ve Tebriz Üniversitesi psikolojik danışmanlık merkezinde psikolojik danışman olarak çalışmaktadır.

Yüksek lisans döneminde Tebriz’deki bir psikiyatri hastanesinde " Diagnosis of psychological disorders” ve “ Cognitive therapy of depression” ve “Psychotherapy Theories, Interview techniques, Psychological scales” gibi eğitim kurslarına katıldı.

2014 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi’nde”Gençlik ve Kültürel Mirasımız” kongresi, ve 2015 yılında “2nd Cyprus International Congress of Education Research”, ve 2015 yılında Tahran’da “International Conference on Humanities, psychology and social sciences” isimli konferanslara katıldı.

İletişim Bilgileri

E-Posta Adresi : rahim.dadashzadeh2100@gmail.com